

Život

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • DUBEN • APRÍL • KWIECIEŃ • ČÍSLO 4/1980 ROČNÍK 23 CENA 1 ZŁ

Pozdravujeme jaro tvé práce !
Sta rukou neviditelných pracuje s námi.
Stínem pohybu jejich je jiskření světla. -
Hlasy hmyzu, jak cvakot tajemných hodin,
zní z pole jetelového
a jak úder číše o číši z komnat vůně
ve květech kaštanových.

Pozdravujeme jaro, pupence ohnivé vůně
v myšlence bratři !
Do své zahrady slyšíme ptáky všech zahrad.
A naše slova
se sněhem kvetoucích třešní padají k zemi
a jako královny včelstev
do výše vzlétají na svou svatební cestu
a vracejí se dávat život !

O. Březina

MANDATÁRI NÁRODA

Naša všeobecná účasť vo volbách do Sejmu a vojvodských národných výborov, naše hlasy odovzdané na kandidátov Frontu národnej jednoty, boli nielen formálnym prejavom účasti v akte občianskej povinnosti, ale predovšetkým vyjadrením našej akceptácie aktuálneho programu rozvoja krajiny. Tento program, ktorý sme realizovali v sedemdesiatych rokoch a budeme naďalej tvoriť rozvíjať, sa stal životným programom každého z nas. Všetci sme zakúsilí jeho dobrodenia, ale aj osobne sme pocitili ľahkosť, aké sa vyskytli pri jeho realizácii. Preto táto ďalšia v poradí naša aprobácia dosahovania práve takým a nie iným spôsobom národných a spoločenských cieľov, vyjadrená v deň volieb, je významným výrazom jednoty našej spoločnosti a zároveň zárukou ďalšieho úspešného rozvoja našej krajiny. Program VIII. zjazdu PZRS, ktorý bol volebnou platformou Frontu národnej jednoty, sme uznali za vlastný a budeme ho realizovať.

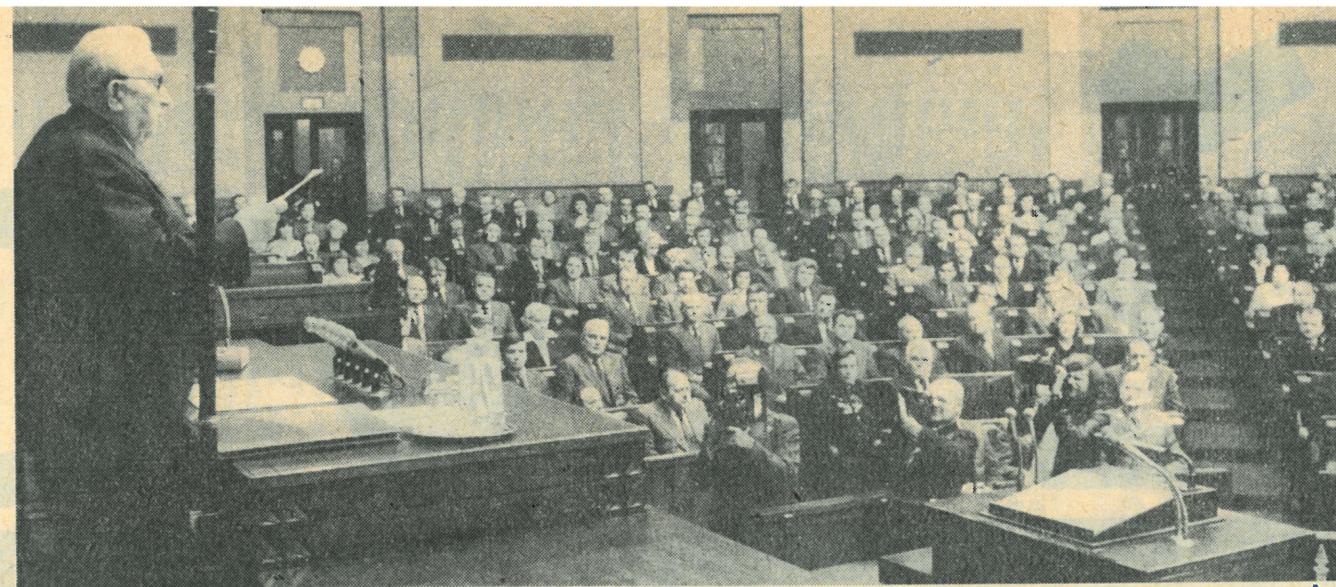
Sejm PLR VIII. volebného obdobia po prvýkrát zasadal 2. a 3. apríla t.r. Toto zasadnutie (píšeme o tom vedľa) malo slávnostný charakter. Ale už v týchto dňoch sa na sejmovom fóre hovorilo o otázkach, od ktorých závisí úspech všetkých plánov. Ich predpoklady takto charakterizoval zo sejmovej tribúny prvý tajomník ÚV PZRS Edward Gierek: „... Socialistická kvalita života, — konštatoval — závisí od harmonickej súčinnosti orgánov štátnej moci a spoločnosti, od občianskej aktivity, od postoja každého človeka v práci a v domácnosti, k okoliu a vlastnej rodine. Takéto postejo sa utvárajú nie výzvami, ale uvedomelým a ďalekozákladným tvorením spoločenských mechanizmov, ktoré im prospevajú. Z tohto hľadiska by sme mali prerokúvať zákony a právne predpisy, školské a televízne programy, vzťahy v závadoch a inštitúciach. Mali by sme pôsobiť tak, aby sme krok za krokom robili nás život lepším, šlachetnejším, bližším ideálom, ktoré vyznávame.“

Poslanci, ktorých voliči obdarili mandátom dôvery, musia teda pôsobiť mimoriadne aktívne, principiálne a všeobecne pri realizácii celonárodných cieľov, ako aj miestnych zámerov. S poslaneckým mandátom sa spájajú mimoriadne práva a povinnosti. Pripomeňme ich v krátkosti. Poslanci (keď sú zdržaní v skupine, ktorá má najmenej päť osôb) majú právo predložiť vlastný návrh nových právnych aktív. Počas diskusie o návrhoch nových zákonov, každý poslanec má právo prihlásiť k nim svoje pripomienky a opravy. V ústave PLR je zapisané zvláštne právo poslance — tzv. poslanecká interpelácia. Teda poslanec po krátkom predstavení skutkového stavu môže klásiť otázky v konkrétnej veci na adresu predsedu Rady ministrov, podpredsedu vlády, ministra, generálneho prokurátora PLR, ktorí majú ústavnú povinnosť odpovedať počas siedmich dní na poslaneckú interpeláciu. Poslanec má taktiež široké právo kontrolovať činnosť štátnej administratívy a iných orgánov štátnej moci. Má právo zúčastňovať sa zasadnutí kontrolných orgánov, ako aj priamo intervenovať v otázkach týkajúcich sa spoločenského záujmu alebo záujmov jednotlivých voličov. Administratívne orgány musia mu poskytovať podrobne vysvetlenia. Kto by chcel poslancovi prekážať v plnení čestného poslania alebo vyuvíjať vplyv na jeho splnenie poslaneckého mandátu, bude v súhlase s našim zákonmi trestaný väzením. Každý poslanec má teda ničím nehnatenú možnosť vyuvíjať pôsobnosť v parlamente a mimo neho. Je to pôsobnosť čestná a — ako dokázala minulost — aj plodná.

Plodná poslanecká pôsobnosť sa opiera predovšetkým o zväzky s voličmi. Každý poslanec má povinnosť zložiť účty pred voličmi tak z vlastnej práce, ako aj z pôsobnosti v parlamente. Slúžia tomu stretnutia s voličmi, ktorých sa v uplynulom VII. volebnom období Sejmu PLR konalo 27 000 za účasti vyše dvoch miliónov voličov. Za týmto účelom sú zriadené aj poslanecké služby v každom vojvodstve. Konajú sa vo Vojvodských poslaneckých kolektívoch, ktoré pôsobia stále a sú k službám voličov. Na základe doterajších skúseností možno povedať, že s pomocou Vojvodského poslaneckého kolektívu možno vybaviť vela, dokonca ľahkých a zložitých otázok, dôležitých pre danú oblasť alebo konkretného občana-voliča.*)

Tieto styky voličov s poslancami budú v terajšom, VIII. volebnom období Sejmu PLR mimoriadne dôležité, keďže pred všetkými sú nové, stále zložitejšie úlohy. Realizácia týchto úloh si popri efektívite našej výrobnéj pôsobnosti vyžaduje aj stále priaznivé ovzdušie pre pokračovanie úprimnej diskusie, aká sa vyuvinula pred VIII. zjazdom strany a pred volbami. Ciel takého dialogu je jasné: nejde o to, aby sme sa opájali úspechmi, ale o otvorené, úprimné a kritické hodnotenie rôznych javov a formulovanie konštruktívnych návrhov, prospevajúcich harmonickému rozvoju hospodárstva, tomu, aby nás život bol stále blahobytnejší a ľahší.

* Adresy Vojvodských poslaneckých kolektívov: V NOVOM SĄCZI — UL. JAGIELLONSKA 52; V PIOTRKOWE TRYBUNALSKU — UL. SŁOWACKIEGO 5.

2. apríla sa zišiel na svojom prvom zasadnutí Sejm PLR VIII. volebného obdobia, zvolený vo volbách 23. marca t.r. V súhlase s tradíciou rokovania otvoril ako maršálek-senior najstarší poslanec Jerzy Ziętek (na snímke). Za maršálka Sejmu VIII. volebného obdobia bol zvolený poslanec STANISŁAW GUCWA. Za predsedu Štátnej rady bol zvolený poslanec HENRYK JABŁOŃSKI. Funkciu predsedu Rady ministrov Sejm zveril poslancovi EDWARDOWI BABIUCHOVY. Okrem toho zvolili náčelníkov maršálka Sejmu, podpredsedov, tajomníkov a členov Štátnej rady, tajomníkov Sejmu, sejmové komisie.

Na druhom zasadnutí Sejmu dňa 3. apríla t.r. ministerský predseda Edward Babiuch predložil snemovní program práce vlády, ako aj návrhy týkajúce sa zloženia Rady ministrov. Sejm schválil zloženie Rady ministrov navrhnuté ministerským predsedom.

Poslanci, zastúpujúci všetky poslanecké kluby a kruhy, ktorí sa ujali slova po exposé ministerského predsedu, vyjadrili súhlas s predloženým programom vládnych práce a uznali ho za dobrý predpoklad aj keď ide o spoluprácu Sejmu s vládou.

Prvé zasadnutie Sejmu PLR VIII. volebného obdobia, za účasti 460 mandatárov národa, z ktorých 218 obdržalo poslanecký mandát po prvý raz, začalo štvorročnú ústavnú pôsobnosť najvyššieho orgánu štátnej moci. Bude sa vyznačovať upevňovaním úlohy Sejmu ako zákonodarec, prehľbovaním kontroly nad administratívou, ako aj zvýšenou účasťou Sejmu v práciach nad plánom spoločensko-hospodárskeho rozvoja krajiny.

Tlač, rozhlas a televízia podali obširne spravodajstvo z priebehu rokovania Sejmu PLR VIII. volebného obdobia.

Z EXPOSÉ MINISTERSKÉHO PREDSEDU EDWARDA BABIUCHA

Nanajvýš dôležitou úlohou je reakcia dlhodobého programu zlepšenia výživy národa. Vláda sa bude usilovať dôsledne uskutočňovať overenú v praxi polnohospodársku politiku, vypracovanú PZRS a ZES a vytvárať podmienky pre rozvoj všetkých sektorov polnohospodárstva, podporovať úsilie rolníkov, ktorí chcú modernizovať svoje gospodarstvá a zvyšovať produkciu.

Rozvoj polnohospodárstva si vyžaduje značné náklady na jeho technickú modernizáciu, na ďalšie uskutočňovanie pokrokových zmien v agrárnej štruktúre, zavádzanie nových techník a technológií výroby, lepšiu organizáciu a výšiu pracovnú efektivnosť. V súčasnosti moderné polnohospodárstvo je v sade druhej. Časy lacnej produkcie potravín sa už nevratia. Ide o to, aby prostriedky určené na polnohospodárstvo prinášali maximálne efekty, aby boli správne rozdelované a dostávali sa do správnych rúk.

Pilnou otázkou je zvýšenie produkcie obilních a krmovín. Od toho priamo závisia možnosti rastu živocíšnej produkcie a zlepšenie zásobovania trhu potravinami, ako aj obmedzenie nákladného dovozu. Podnikame kroky pre zváčšenie areálu pestovania obilních a vysokovýnosných kŕmnych rastlín, širšie zavádzanie intenzívnych odrôd a rozvoj produkcie na stálych lúkach a pasienkoch.

Úmerme s tým sa musí rozhodne zlepšiť zvyužívanie krmovinových zásob. Bude si to vyžadovať zvýšenie kvality produkovaných krmív, zmenšenie ich spotreby na výrobnú jednotku, racionalizáciu kŕmenia a zlepšenie podmienok chovu zvierat. Vláda zvýši právomoc a zodpovednosť miestnych administratívnych orgánov za hospodárenie krmovinami. Tieto orgány by mali zdokonalovať systém rozdeľovania krmív a vytvárať podmienky pre plné využitie v chove vlastných lacných hospodárskych krmív. Takéto možnosti existujú v tisícach gazdovstiev. V tomto veká rezerva zlepšenia krmovinovej bilancie a teda aj rastu živocíšnej výroby.

Sústredime pozornosť aj na lepšom využívaní pôdy. Budeme komplexne a dôsledne pôsobiť v prospech zlepšenia agrárnej štruktúry tak na ceste medzisektorového priestoru pôdy, ako aj v oblasti súkromného hospodárenia. Musíme vydatne skrátiť obdobie obhospodárenia pôdy odovzdávanej novým užívateľom rolníkmi, ktorí odchádzajú do dôchodku, ako aj urýchliť komasáciu pôdy.

Treba sa rozhodne postaviť proti nadmernému určovaniu polnohospodárskej pôdy na nerolícke účely. Zanedľho predložíme Sejmu návrh zákona, ktorý sprísni ochranu pôdy. Rozvážnejšie hospodárenie zásobami pôdy budeme vyžadovať od miestnych administratívnych orgánov.

Poznáme potreby polnohospodárstva, keď ide o výrobné prostriedky. Prevyšujú naše terajšie možnosti dodávok. Avšak urobíme všetko, čoho je aktuálne schopné národné hospodárstvo, aby sme upevnili výrobný potenciál polského vidieka.

Podnikli sme opatrenia zamerané na to, aby výrobcovia načas plnili svoje povinnosti dodávok výrobných prostriedkov pre polnohospodárstvo, tak po stránke kvantít, ako aj sortimentu. Zvýšime kontrolu dodávok tých prostriedkov, ako aj ich náležitého rozdeľovania a predaja.

Zároveň pilnou úlohou je náležite využiť technicko-výrobného potenciálu, ktorý je už teraz v dispozícii polnohospodárstva. Nie je s tým najlepšie. Príliš veľa polnohospodárskych strojov a zariadení, dopravných prostriedkov dodaných na vidieku nie je dobre využitých následkom nehospodárnosti, zlej údržby alebo nedostatku náhradných súčiastok.

Starostlivosť o lepšie využitie traktorov, strojov, melioračných zariadení, hospodárskych stavieb, musí byť všeobecná. Mali by sa o to starat sami rolníci, pracovníci technickej obsluhy polnohospodárstva a polnohospodárske služby, vojvodské a gminné orgány štátnej moci.

So zreteľom na nutnosť efektívneho využitia nákladov určených na rozvoj polnohospodárstva, budeme ich v prvom rade usmerňovať na komplexné podujatia zvyšujúce produktivitu pôdy, teda také, ako polnohospodárska meliorácia, rekultívacia a zúrodiňovanie pôdy, zásobovanie polnohospodárstva a vidieka vodou, ako aj na krmovinové hospodárstvo. Podstatný význam v tejto oblasti má aj realizácia dlhodobého programu obhospodárenia a využitia vodných zásob Visly a jej prítokov.

Zlepšenie výživy národa si vyžaduje ďalší rozvoj polnohospodársko-potravinárskeho priemyslu. Chceme zvýšovať výrobný potenciál tak klúčových závodov polnohospodársko-potravinárskeho priemyslu, ako aj malých závodov, ktoré využívajú miestne suroviny.

Vela kritických poznámok vzbudzuje medzi rolníkmi systém vyku-

O POL'NOHOSPODÁRSTVE

pu polnohospodárskej produkcie. Roľník nemôže tratiť cenný čas v rade do výkupných stredísk pre zlú organizáciu práce buď byrokratické spôsoby. Nemôže byť taktiež vystavený na akúkolvek nesvedomitosť pri oceňovaní produktov svojej práce. Preto budeme spieť k zdokonaleniu foriem odberu a výkupu polnohospodárskych plodín, k rozvíjaniu zväzkov medzi výrobcami, polnohospodársko-potravinárskym priemyslom a spotrebiteľmi. Bude tomu slúžiť ďalší rozvoj polnohospodárskych služieb.

Musíme obmedziť straty, aké vznikajú na ceste medzi výrobcom-rolníkom a spotrebiteľom. Nemožno márníť pracu rolníka. Túto rezervu, ktorá si často nevyžaduje väčšie náklady, musíme v budúcoch rokoch rozhodnejšie využívať zdokonalením organizácie zberu, výkupu, dopravy, skladovania a spracúvania polnohospodárskej produkcie.

Zásadou našej politiky je stále zvyšovanie úlohy a zodpovednosti miestnej administratívy v usmerňovaní a riadení polnohospodárskych otázok. Vyžaduje sa to zdokonalovať práce vojvodských úradov a ďalšie upevňovanie gmin.

Velkú úlohu v rozvoji polnohospodárstva, v zlepšení obsluhy vidieka, organizácie výkupu a spracovania spájame s upevňovaním vidieckej samosprávy, ktorá by mala lepšie pôsobiť na všetky jednotky pôsobiacie v tejto hospodárskej sfére.

Aby naše polnohospodárstvo produkovalo viac, musíme vytvárať vidieckej spoločnosti podmienky lepšieho života, ľahšej práce na roli, riešiť spoločenské problémy vidieckeho prostredia — od vyrovnania úrovne osvety až po fungovanie dôchodkového systému. Náležitú pozornosť budeme venovať rastu príjmov rolníkov, ktoré slúžia nielen zlepšeniu ich životných podmienok, ale aj modernizácii rolníckeho pracoviska.

Miestne orgány štátnej moci by si malo pozorne všimnať mienky rolníkov a využívať z nich patričné závery, rýchle odstraňovať prekážky na ceste rozvoja polnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva.

Začala už jarná kampaň, ktorá rozhoduje o úrode. Nech sa stane všeobecnou previerkou schopnosti a hospodárskej práce rolníkov, ako aj potvrdením náležitého plnenia úloh a záväzkov všetkými, ktorí pracujú pre polnohospodárstvo. Je to v celonárodnom záujme.

Smlouva o přátelství

Dne 21. dubna roku 1945 byla mezi Polskem a Sovětským svazem uzavřena Smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci, která měla mimořádně důležitý význam pro dějiny lidového Polska. Právně potvrdila fakty zrozené v letech boje s hitlerovskými útočníky.

Již dříve se v Manifestu Polského výboru národního osvobození pravilo, že „přátelství a bojová spolupráce, zrozené v bratrství zbraní Vojska polského a Rudé armády se musí po válce stát trvalým spojenectvím a sousedskou spoluprací“. Skutečně se tak stalo a nesčetné doklady nacházíme v celém poválečném období upevňování a rozvoje socialistické výstavby v naší zemi.

Ve smlouvě z 21. dubna 1945 se pravilo o přátelství a neúprosném boji, který dovele Polsko a Sovětský svaz až k úplnému vítězství společně se všemi spojenci „za vzájemné a jiné pomoc veškerými prostředky, jimž disponují“. Současně bylo vysloveno přesvědčení, že „zájmy bezpečnosti a úspěšného rozvoje národů sovětských a polského vyžadují uchování a upevnění hlubokého a neochvějněho přátelství“, jak ve válce, tak i po jejím zakončení. Budou upevňovat přátelskou spolupráci „na zásadě vzájemného respektování své nezávislosti a suverenity a rovněž nevměšování se do vnitřních záležitostí druhé země“.

Ve smlouvě byl přijat závazek, že po skončení války s Německem obě vlády použijí společná veškerých prostředků, které budou mít po ruce, aby byla odstraněna každá hrozba opětné agrese ze

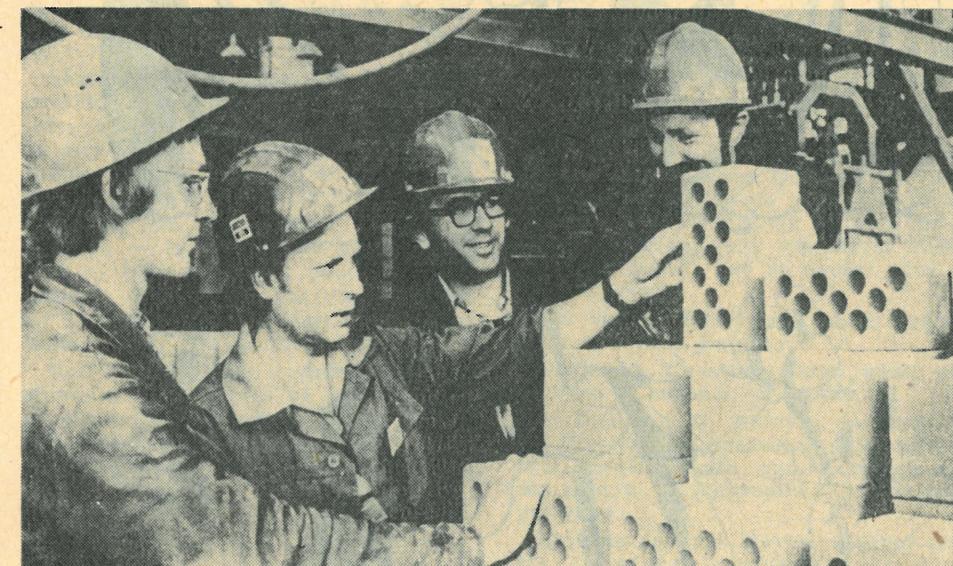
strany Německa nebo kterékoliv jiného státu. Smlouva přinesla od prvních okamžiků po osvobození bratrskou pomoc SSSR při znovuvýstavbě zničeného Polska a z roku na rok prohlubující se, v souladu se zásadami socialistického internacionálismu, politickou jak rovněž ekonomickou, vojenskou a kulturně vědeckou spolupráci. Zvláště skutečná byla pomoc Sovětského svazu v těžké situaci vytvořené diskriminující politikou světových monopolů.

Velký význam pro upevnění a rozvoj polsko-sovětských vztahů měly: doplnění smlouvy, podepsané před 35 lety v obnověném Smlouvě o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci dne 8. dubna roku 1965 a také dvoustranné a mnohostranné doklady podepsané v rámci obranného spojenectví socialistických států a RVHP. Smlouva se stala důležitým činitelem spojujícím socialistické státy především dík důsledné politice Sovětského svazu.

V sedmdesátých letech vstoupila polsko-sovětská spolupráce do vyšší etapy rozvoje v oblasti socialistické integrace — rozvoje specializace a kooperace. Jsou to složky svědčící o nové kvalitě vzájemných hospodářských styků obou partnerů a současně jsou neodlučitelnou součástí pokroku na úseku integrace v celém systému RVHP. Dávají mnohem větší a efektivnější možnosti pro rozvoj než dosud. Sovětský svaz je dnes největším obchodním partnerem Polska a vzájemná spolupráce na úseku vědy a techniky patří mezi nejrychleji se rozvíjející odvětví.

Perspektivy dalšího úspěšného rozvoje této spolupráce vyplývají z celonárodních programů, realizovaných Polskem a Sovětským svazem, působení pro zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti, jejichž cíle byly upřesněny na jednáních XXVI. sjezdu KSSS a VIII. sjezdu PSDS. Také spolupráce v mnoha dalších oblastech, především kulturní, se z roku na rok stává bohatější a trvalejší, přispívá ke vzájemnému poznávání a prohlubování přátelství mezi národy polským a sovětským a národy dalších socialistických zemí. Má to základní význam v situaci ideologicky rozděleného a neklidného světa, v němž neustále vybuchují ozbrojené konflikty vyvolávané reakčními silami a podporované závody ve zbrojení, ohrožujícími mír v Evropě a na světě. Také na to musíme pamatovat při naší každodenní práci pro společné dobro naše i budoucích pokolení.

SSSR: svobodněnská továrna na silikonové tvárnice, na jejíž výstavbě se podíleli polští odborníci, bude ročně vyrábět 140 milionů kusů tvárnic pro BAM a další stavby na Dalekém východě.
FOTO-TASS

35. VÝROČIE ČESKOSLOVENSKA

9. mája t.r. pripadá jubilejný štátnej sviatok ČSSR. Pripomíname toto výročie a uverejňujeme rad príspevkov týkajúcich sa starej vlasti. V tejto tematike budeme pokračovať aj v nasledujúcich číslach Života.

vadní poznatky v biologických rytmech a stressových reakcích, k jejichž vzniku může dojít při kosmických letech.

Na poznání individuální citlivosti k dlouhodobému ozáření, na ochranu proti jeho účinkům a na léčení vzniklých poškození organismu se soustředili českoslovenští vědci v oblasti kosmické radiologie. Velkou pozornost přitom věnují poškození krve a některých orgánů.

ORBIS

TRANSPLANTACE LEDVIN V ČSSR

Téměř současně s odhalením použitelnosti transplantace ledvin ve světové klinické praxi zahájila práce v této oblasti i skupina československých odborníků. Jejich patnáctileté úsilí a přínos k rozvoji transplantací ledvin byl odměněn v roce 1979 státní cenou Klementa Gottwalda. Ve skupině, v jejímž čele je člen — korespondent Československé akademie věd a ředitel pražského Institutu klinické a experimentální medicíny profesor Prokop Málek, pracují chirurgové, nefrologové a urologové.

Tento tým rozvíjel problematiku transplantace od samého počátku komplexně. Transplantace ledvin byla tak převedena ze stadia biologického pokusu přes fázi klinického experimentu až do současné etapy obecně uznávané a aplikované lečebné metody, která umožňuje zachránit život nemocný s nezvratným selháním ledvin. Nešlo přitom jen o odborné poznatky a postupy, ale bylo třeba řešit i řadu otázek organizačních, právních, etických apod. Koncept a realizace programu klinických transplantací ledvin dnes představuje trvalý proces návaznosti a vzájemného ovlivňování základního a aplikovaného výzkumu. Charakterizuje jej také bezprostřední přenos nových poznatků do klinické praxe a jejich uplatnění v československém a mezinárodním měřítku.

ORBIS

ČS. CHEMICKÝ PRŮMYSL

Chemický průmysl se na celkové průmyslové výrobě Československa (k 1.I.1977: 626 miliard Kčs) podílí částečnou

44 miliard, tj. přibližně 7 rocenty. Důležité postavení chemického průmyslu v československém národním hospodářství dokumentuje i skutečnost, že jeho výrobky slouží ze tří čtvrtin jako suroviny pro ostatní výrobní odvětví.

Směrnice ústředního výboru Komunistické strany Československa ukládá zvýšit objem výroby chemického průmyslu v letech VI. pětiletky (1976—1970) o 36—39 procent.

Koncepce rozvoje čs. chemického průmyslu na léta 1976—1980 je založena na rozvojových nosných programech, které reprezentují hlavní tendenze růstu. Je to především dynamicky růst čs. petrochemie, dále pak zvyšování podílu spotřeby syntetických vláken v textilním průmyslu, využívání dřevní hmoty, rozvoj výroby náterových hmot a plastů. Na jejich zabezpečení jsou určeny kromě odpovídající vedeckovýzkumné základny i dvě třetiny všech investičních prostředků do chemického průmyslu v VI. pětiletce.

Realizaci rozvojových nosných programů vznese např. zpracování ropy v roce 1980 na téměř 20 milionů tun ročně, výroba chemických vláken dosáhne ročního objemu 170 tisíc tun a výroba papíru a lepenky stoupne na více než 1,2 milionu tun ročně. Produkce celulózy vzroste proti roku 1975 (poslednímu roku V. pětiletky) přibližně o 40 procent, náterových hmot o 27 procent.

ORBIS

ZSSR V ČÍSLACH

Podla sčítania obyvatelstva zo dňa 17. januára 1979 Sovietsky zväz mal 262 436 000 obyvateľov. Od predošlého sčítania sa počet obyvateľov zvýšil o 20,7 mln.

Vyše 50 percent obyvatelstva pracuje v podnikoch a inštitúciách národného hospodářstva. 80 mil osôb (30,6%) sú ľudia, ktorých niekto vydržiava. Sú to v podstate deti a starí ľudia (ktorých vydržiava rodičia a príbuzní), ako aj osoby pracujúce na záhumienkoch. Vyše 40 mil osôb vydržiava štát. Sú to hlavne dôchodcovia, žiaci odborných priemyslovičiek a škôl s internátmi, ľudia bývajúci v domovoch dôchodcov, invalidných ústavoch atď.

Ako vyplýva zo sčítania obyvatelstva, počet zamestnancov v národnom hospodárstve v roku 1979 dosahoval 135 miln., čiže o 17 percent viac než v roku 1970.

Počet mestského obyvatelstva sa zvýšil zo 136 miln. v roku 1970 na 163,6 miln. v roku 1979 a ich percento v pomere k celkovému počtu obyvateľov stúplo z 56 na 62 percent.

V rýchлом tempu sa rozvíjali veľké mestá, v ktorých počet obyvateľstva presahoval 100 000. V rokoch 1970—1978 sa ich počet zvýšil z 221 na 273.

Počet najväčších miest presahujúcich 500 000 obyvateľov sa zvýšil z 33 v roku 1970 na 45 v roku 1979.

Ako vyplývalo zo sčítania obyvatelstva v roku 1970, z ZSSR bolo 10 miest, ktoré mali vyše milión obyvateľov. Podla sčítania obyvatelstva v roku 1979 počet takýchto miest sa zvýšil na 18. Sú to: Moskva, Leningrad, Kijev, Taškent, Baku, Charkov, Gorkij, Novosibirsk, Minsk, Kujbyshev, Sverdlovsk, Tbilisi, Dnepropetrovsk, Odesa, Celabinsk, Doneck, Jerevan a Omsk. Naposledy, už po sčítaní obyvatelstva, registrovali na základe bežnej evidencie dva ďalšie miliónové mestá — Perm a Kazan.

Počet vidieckeho obyvatelstva sa znižil v období medzi doma sčítaniami o 6,9 miln. osôb, čo bolo spôsobené tým, že sa časť obyvateľov vidieka prestahovala na trvalý pobyt do miest buď niektoré dediny sa zmenili na mesta.

Za desať rokov prirodzený prírastok na vidieku dosiahol 8,7 miln. a v tom istom čase 15,6 miln. vidieckych obyvateľov získalo štatut obyvateľov miest vďaka migrácii alebo zmene dedin na mestá.

V celej Ruskej fedérácii sa počet obyvateľov v rokoch 1970—1979 zvýšil o 6 perc. a počet obyvateľov Sibíri a Dalekého východu — o 10 perc. Je to podmienené predovšetkým príchodom robotníkov a odborníkov zo všetkých oblastí krajiny v súvislosti s rozširovaním palivovej a energetickej zakladnej, tvorením energetických systémov, rozvojom priemyslu a výstavbou bajkalsko-amurskej magistrály. V niektorých obvodoch tejto oblasti (napr. magadanom a tumenom) sa počet obyvatelstva zvýšil o 32—34 percent.

Počet osôb s vysokoškolským a stredoškolským vzdelením (plným a neplným) dosahoval 139,1 miln., čiže o 46 perc. viac ako v roku 1970. Počet osôb s vysokoškolským vzdelením (alebo neukončeným vysokoškolským vzdelením) dosahoval 18 miln.

V ZSSR je 66,3 miln. rodin a počet ich členov dosahuje 232,5 miln. osôb čiže 89 perc. všetkých obyvateľov. Zo zbyvajúcich 11 percent tvoria 5 perc. členovia rodín bývajúci zvlášť a 6 perc. — samotní ľudia.

PRAŽSKÉ POVĚSTI

O TŘECH ZLATÝCH RŮŽÍCH

Ilustrace Cyril Bouda

Ve čtrnáctém století se začaly po Praze rychle šířit znaky či merky na domovních štítech; byly z toho hned na samém začátku hádky, zda mají domovní erby malovat malíři světští anebo malíři svatých obrazů, ale spor byl brzy rozhodnut, protože nová móda se šířila jako lavina.

Domy tehdy ještě neměly čísla a tak se Pražané vyznali ve spletu ulic a uliček aspoň podle domovních znamení a štítu, malovaných na dřevě či přímo na omítce anebo vytesaných z kamene či jiného materiálu. Znaky byly tak důležité, že se z nich leckdy vyvinulo i jméno pro toho, kdo za malovaným štítem bydlil: majiteli domu U oslů v Plaňárecké ulici se začalo říkat Jiří od oslů a o něco později už byl zapsán jako Bartoš Vosel a Zdeňka, matka jeho; a muž, který bydlel v domě U žáby, byl veden zanedlouho jako Václav od žáby a za několik let jako Václav Zába.

Jak dosvědčují názvy domů, bylo těch znaků po celé Praze nemálo, a někdy hodně podivných: U bílého lva, U černého orla, U tří tváří, U tří granátových jablek, U Adama a Evy, U stříbrné štíty, ale také U černého kupido, U bílého Indiána, U lebky, U chleba s máslem, U mrvy a břevna, U osla v kolébce, U zlatých kamen, U tří modrých skal, U léta a zimy, U vlka kázajícího ovcím, U smrti a U hlavy smrti, U lilium, U tří čapů a U zelenéjší, U větrostřelec i U dvou velbloudů.

Někdy dostal dům název podle pověsti. Dům U černého kupido v Betlémské ulici čp. 261 se jmenuje podle černého chlapce, kterého adoptovala a později učinila svým milencem majitelka domu, bohatá baronka; dům U deseti panen v Karlově ulici čp. 454 dostal jméno po deseti krásných decerách chudého truhláře, které přijal za své bohatý hrabě, aby se mohl s tou nejmladší oženit; v Rybné ulici čp. 692 je dům U kamenné panny — podle neprístupné dcery bohatého sládka, které se všichni ženili báli jako čert kříže. V Karlově ulici čp. 183 je dům U siřény, kde kdysi předváděli živou moř-

skou pannu. Zamiloval se do ní jeden pražský mládence a unesl ji; byla to ovšem obyčejná dívka a její stříbrná ploutev byla falešná. V domě U tří kaprů v Kaprově ulici čp. 49/10 prý našli kdysi v prvním poschodí po velké povodni tři kapry, kteří pak dali jméno domu i hostinci. Na Perštýně, na rohu Skořepky, je dům čp. 325; jmenuje se V nebi, protože tu bydlily dvě sestry, o nichž se říkalo, že každou noc putovaly do ráje. V Melantrichově ulici je dům zvaný Teiblhaus: prý v něm bydlival doktor Faust. Název má zkomořený buď podle čertovy hlavy nad vraty (Teufel) nebo podle holubů, které majitelé pěstovali (Tauben), anebo podle majitele, šlechtice Teuffela z Ceilperka.

Úřady dbaly, aby se nemnožila stejná jména, ale přece jen se nedohlídal vždycky; a tak nejenom ve třech pražských městech, ale v každém z nich bylo hned několik beránků, andělů, hronů, hvězd a hvězdiček, jelenů a jelinků, růží a panen. Některé stejně štíty se rozlišovaly aspoň podle barev pole, které bylo většinou červené nebo zelené, zlaté či bílé. Domovní znamení si vybírali majitelé sami podle místních názvů zahrad, vinic či cest, podle tradice, řemesla i módy; někdy byla na začátku i přezdívka, jindy vznikl název podle příběhu, a ještě jindy podle znamení vznikl příběh.

Malé náměstí či Ryneček je náměstíčko jako dlaň; a přece tu byly domy U zeleného stromu, U koníčka, U zlaté dvojky, U červených raků, U hřebenů, U žluté sochy, U tří komínků, U cepů, U černého berana, U černé růže, U zlatého věnce, U svatého Petra či U tří vlaštovek, U tří zlatých růží, U bílého lva, U anděla, U kapra, U kozlů, U zlatého orla, U lilium, U mouření, U modrého jelená, a to ještě není zdaleka všechno, protože se některé názvy dvakrát či třikrát měnily, takže jich bylo mnohem více než domů.

Hned několikrát se změnil název domu, který stojí na západní straně náměstíčka s popisným číslem 142: dnes-

ní Rottovský dům dostal podle měšťana Jana Ochse jméno U volka, později se mu říkalo podle dalšího majitele Jana Pytlíka ze Zvoleněvsi Pytlíkovský a znovu U volka; až teprve roku 1627 dostal starý dům nový štit s merkem a s ním také nový název: U tří zlatých a nebo bílých růží.

Vypráví se, že v tom domě žily tři krásné sestry. Jedna byla hezčí než druhá, a když šly všechny společně a nebo každá zvlášť po ulici, každý se za nimi ohlédl. Sestry však z toho velkého zájmu zplychlly a třebaže se nápadně kolem nich rojily jako vosy kolem medu, odmítaly šmahem všechny: chudé i bohaté, mladé i staré, krasavce i šeredy, a jenom čekaly, až si pro ně přijde urozený princ a nebo bohatec se třemi paláci.

Matka tří krasavic byla zprvu na své decerky nadmíru pyšná, oblékala je do nejdražšího hedvábí a byla by jim snesla modré z nebe; avšak pýcha těch krásných hrドopých jí trápila čím dál tím více, už se nemohla dívat den co den na jejich hádky a naslouchat křiku a rozmláskám, a tak se nakonec utrápila docela a umřela. V celém domě už nebyl nikdo, kdo by chtěl sestry smířovat, a ty se po matčině smrti hněvaly a hádaly ještě více. Vyčítaly si kdeco, jedna se nadouvala jako krocan, druhá jako žába a třetí jako páv, až spolu nakonec přestaly mluvit docela a každá se tvářila, jako by své sestry ani neznala. Všechny tři jen čekaly na urozeného nápadníka a každá zvlášť i všechny dohromady se těšily potají i nahlas, že právě pro ni si přijde ten nejbohatší a nejkrásnější.

A stalo se opravdu, že jednoho dne se objevil na Rynečku urozený princ z cizí země, nejspíš ze země italské: byl černý a krásný a oblečen byl tak neviditelně, že až oči přecházely. Hned se začal dvourit nejstarší sestře a od rána do večera ji vyprávěl o svém bohatství, o zámcích a vinicích, o věčně moderném nebi, o nekonečných lánech polí, o několika obchodních lodích, které mu dovážely drahocenné látky a koření z Orientu, i o krásných palácích. Nakonec požádal nejstarší sestru o ruku, krasa-

vce přikývla a odjela s ženichem do jeho daleké země.

Necelý týden nato se objevil na Rynečku nový nápadník, tentokrát z daleké země anglické: byl ještě krásnější než ten první, mluvil vzněšeně jako pravý urozenec a vyprávěl o svém zámku nad mořem tak pěkně, že si za několik dní odvázel prostřední sestru aby si ji vzal za ženu.

Zbýla nejmladší, ale ani ta nečekala dlouho: uplynul týden a v staroměstském domě se objevil třetí nápadník, neméně krásný a bohatý než oba jeho předchůdci. Oblek z drahocenných látek mu hrál všemi barvami, cizinec byl veselý a mladý a hned vyprávěl bez dlouhých okolků o svém vývodství, o palácích a zámcích a vinicích a zahrádách, které má v daleké Francii; protahoval slova a mluvil nosem, ale právě to se nejmladší sestře líbilo ze všeho nejvíce. Když jí pak vévoda povíděl, že si ji chce vzít za ženu a žít s ní věrně až do smrti, bez dlouhého přemýšlení souhlasila a s lehkým srdečem se rozloučila s Rynečkem i s Prahou.

Nějakou dobu jako by se po třech sestrách země slevila, až za čas přišel na Staré Město jakýsi potulný tovaryš a vyprávěl po hospodách a rynitech, že tři hrdé sestry potkal zlý osud. Ti tři bohatí nápadníci nebyli tři, byl to jen jeden jediný, který se uměl dovedně převlékat a měnit podobu i řeč; a protože zatoužil po jejich bohatství, vydával se jednou za prince, podruhé za anglického bohatce, po třetí za vévodu, odvezl postupně všechny sestry daleko do ciziny, tam jim pobral všechnen majetek a zanechal je v bídě, takže tři krasavice z Rynečku zanedlouho zemřely ve velké nouzi a v zklamání.

Od těch časů říkali Pražané domu na Malém náměstí U tří zlatých a nebo bílých růží; a protože tři sestry zaplatily příliš draze za svou pýchu, zapomněli po čase lidé na jejich zlá srdece a vzpomínali už jen a jen na jejich krásu.

(Z části STARÉ MĚSTO)

Ked' sa Jánošík dozvedel, že mu zbojníci oslepili sestru, rozhodol sa ich stoj čo stoj dolapit a pomstít sa. Domnieval sa, že to boli členovia Hrajnovej družiny Huncaga a Gajdošík. Cestou Považím k Zbojnickemu zámku pod Rozsutec, kde sa zelený regiment mal zísť po Veľkej noci, spriateliel sa s Ilčíkom a Sutorom a nahoril ich pridat sa k nemu. Gajdošík a Huncaga sa však na miesto stretnutia nedostavili. Po prichode Jánošíka obvinil Hrajnho za porušenie reguly, lebo vedel o oslepení jeho sestry a zavraždení varinského farara, ale vinnikov nepotrestal. Vtedy Hrajnho vyzval Jura, aby s ním zápasil o hajtmanstvo v družine...

Zelený regiment sa rozstúpil. Cistina medzi skalami Zbojnického zámku, miesto družného zhromažďovania, zmenila sa na bojové pole.

— Čím sa budeme biť?

— Podme sa strieľat pištoľami.

Ochotný Ondráš si hned siahol za opasok, Uhoričik tiež, no Hrajnho na nich zaškúlil.

— Čo sme páni, aby sme sa strieľali pištoľami?

— Tak si vyber, aby si nepovedal, že som ti vnútli nielen súboj, ale aj zbraň.

— Nie som krvilačný ako ty. Nechcem tvoju smrť, hoci by si si ju zaslúžil. Podme zápasíť.

— Päťstami?

— Čoby. Chlapsky sa chýme za pasa a bojujme dotal, kým jeden druhého nezvali a nekľakne mu na prsia.

— Dobre. Teda holými rukami?

— Áno. A preto si daj dolu opasok, aby ta náhodou nepokúšalo šídro či ocelka. Stačí len pich! a chlap je mŕtvy, no rana nikde.

Juro si poslušne odopol širočízny opasok. Hútal: Hrajnho si vybral, čo mu najviac vyhovuje. Vie sa o nám, že ho nik neodtlačí z miesta, keď sa rozkročí a nik mu nerozvorie prsty, keď stisne orech.

— Nehlad tak na mňa, — vyceril Hrajnho zuby. — Nie som vo výhode. Počul som o tvójich kúskoch. Bučka s koreňmi vieš vytrhnúť. Podkovu zlomit. Kováčovi z ráfu mašlu uviazať.

Namiesto odpovede si Juro stiahol košel.

— Mama mi ju šili, nerád by som znivočiť, — opravedlňoval sa, keď ju s opaskom podával Uhoričikovi.

Bola to vyšívana košela od Zuzky Nekorancovej.

Hrajnho sa len rukávy nad lakte vykasal a povrázok na nohaviciach tuhšie utiahol.

— Podme v mene božom — poplul si do dlaní a vyšiel Jánošíkovi v ústrety.

Stretli sa prostred čistiny.

Jánošík vysoký, žilovatý — Hrajnho zavalitý, v páse takmer dvakrát taký hrubý ako sok. Chlap v najlepších rukoch — okolo tridsať päť. Kto vie, kde zimoval. Isté je, že sa mu zle nevodiilo. Ponad stiahnuté nohavice mu ovisa sa dalo.

Najprv sa chmatli za natiahnuté ruky, akoby sa skúšali. Myk sem, myk tam. Potom — hlavy dopredu medzi ruky a nohy doširoka — rozťancovali sa dokola. Jánošík zrazu vytrhol ramená a dostał sa súperovi na telo.

To je moja chvíľa! — potešil sa Hrajnho. Zovrel Jánošika cez slabiny, prstami sa zakvačil o vlastné lakte a touto strašnou obrúcou ho začal zvieť. Pritom mu čelom gniavil prsia a temenom vyvracal hlavu. Aby nemohol dýchať, aby hned, ako ho zhodi, prialciel mu gágor a zadávila ho.

Gniavivý lis Hrajnovej ruky sa nedal dlho vydržať. Okrem toho musel Juro dbať, aby nepadol. A šporoval dych, ktorý sa mu dostával len na kraj plúc. Siahol za seba a pokúsil sa rozvrieť Hrajnove obrúce. Kdeže! Ani mu poriadne predlaktie neobjal, také ho mal hrubizné. Dobral sa mu teda k prstom a jednotlivo vyvracal. Ked' zovretie ani tak nepovolovalo, prudko prstom trhol. Hrajnho otvoril obrúč, no vzápäť tresol Jánošíkovi hlavou do prs a podrazil mu nohy v kolenách. Ked' padol, zrútil sa naň a prigniavil.

Akoby sa bol na Jura zvalil Rozsutec.

Čo sa nadýchol, to mu opacha vyrázila z hrude.

A kolenom do rozkroku, až sa Jurovi v očiach zahmlilo.

Vedel, že ak sa teraz nepregúli nabok, je koniec. Zlosť nad Hrajnovej zákernešou mu dodala sily, preválil sa i s ním a zúrivo ho odsotil.

Rozpálený Hrajnho sa vrtko postavil. Juro skrútený do kľbka čakal, kym

prejde strašná pálivá vlna v prirodzení, hoci vedel, že hajtman mu nedzičí oddychu. Preto ho úkosom pozoroval. Ked' sa naňho celým telom hodil, prudko sa šuchol nabok. Hrajnho do padol na holú zem. Jánošík sa chcel zviechat, ale zostal iba kvočať s rukami v rozkroku.

Súper sa pozberal akoby nič a s rozťiahnutými labami široko postupoval proti Jurovi.

— No tak pod, kuriatko, pod, ty zmok, — mrmlal, akoby ho mal už na pekáči.

Ked' sa ráňava znova hodila, Juro — ako bol prikrčený — vyrazil s hlavou. Zdalo sa mu, že si šiju, vylomil, tak prudko a hlboko tresol do Hrajnoveho brucha. Kým sa ten pozberal a nabral vyrazený dych, Jura bolest natoľko prešla, že sa mohol postaviť.

Znova sa do seba zakvačili. Hrajnho a ovinul ruky okolo súperovo krku a začal dusiť. Juro sa zaprel oboma rukami do hajtmanovej zarastenej brady a neúprosne tlačil šikmo dozadu. Hrajnho musel popustiť. Pritom sa obrátil nabok, takže Jánošík mu stihol vsunúť najprv jednu a hned druhú ruku popod pazuchu na zátylok a loi mil mu hlavu na prsia.

V takej chvíli Hrajnho nikdy nezaváhal.

Chmatol za seba a Jura preťala fa istá, ešte nezabudnutá bolest. Plamená, žeravá. Ruky stratili vládu a plece len slabu buchlo do Hrajnho a odhodilo ho.

— To je nečestné! — skríkol Ilčík. — Tak sa nezápasí.

— Holými rukami je holými rukami, — obhajoval Kiš-Surovec hajtmanov dvojnásobný zákerný chmat.

Trpežlivosť mizla, Hrajnho chcel so ka zložiť čím prv. A zložiť naveky, le-

bo ten sverepec bude vždy robíť v regemente neplechu. Obďaleč ležiac skálie mu vhuplo nápad.

Ako sa hodil na Jánoška a zovrel ho, pregúľal sa s ním ku skáliu. Kým ho jednou rukou pridržal na zemi, druhou ho chmatol za pačesy a trieskal hlavou o kamene. Juro blízko zamietla od dvojitej bolesti chňapol po mäsitom Hrajnovej zápästi a zahryzol.

— Zákerný pes! Ešte aj hrýz bude!

Oboma rukami uchopil Hrajnho fažky kameň a zdvihol nad Jurovou tvárou.

— Zabije! — skríkol Uhoričik, aby varoval kamaráta.

Nebolo treba Jánošika varovať.

Videl smrť tesne nad sebou vpísanú do fažkého kameňa storočným machom. Hrajnho nad ním kľačal, dvihal smrteľný kameň a on nevládal vstati! Ani vzoprieť ruky a smrteľný úder odvratí. Odrazil. Alebo aspoň oslabil. Jediné, čo mohol a vládal, že sa šuchol nadol pomedzi hajtmanove koleňa.

Skala po dopade pricvikla konce Jurových kečiek.

Do úderu vložil Hrajnho takú silu, že celý dolahol na kameň. Nestačil zabrániť, aby sa Juro vyšmykol a po chvíliku obďaleč trochu sa zviechal.

— Hla, kto je zákerný, — sipel a dychčal, — ty Huncagovo plemeno!

— Ja ti ukážem, pes terchovský! — postavil sa Hrajnho. Bol tiež zadýchany a bolo zjavné, že čím bude zápas dlhšie trvať, tým horšie preňo.

Ked' nabral dychu rozbehol sa proti súperovi. Lež Juro si už uvedomil, že sa mu nesmie dať chytíť do medvedích láb. Uskočil, sústredil sa na Hrajnovej lavici, oboma rukami ju lapil,

— Ahoj, — vyskočil Surovec.

— Áno, felčiar mu ju musel odseknúť, — vysvetloval Ondráš. — Vrávím felčiar, teda nie kat, aby bolo jasné. A bol to skúsený majster, lebo mu do drevnej ruky vmontoval hned aj dobrú zbraň. Len sa uvoľní pero a raženie vyskočí.

Bol to na dobrú piad dlhý bodec, ostrý ani ihla, ligotavý.

Hrajnho krvavými očami gánil na Surovca a zahájal sa pásťou.

— Ďakujem ti, Surovec, — usmial sa Jánošík. — Hrajnho však tolkokrát porušil regulu zápasu, že ma už ani ta dýka neprekvapila. I tak sa mu postavím.

Surovec pokýval hlavou, zasunul razen do protézy a ustúpil.

Zmatnutý Hrajnho nevedel, či dýku odhadit a či nou súperovi rozpárať bricho. Rozhodol sa pre úskok.

Stiahol dlaň s dýkou k nohe a pomaly sa bližil k Jánošikovi. Ten stál v strechu. Vedel, že teraz musí nastáť rozhodnutie. Ak nie kvôli inému, tak kvôli rane na stehne. Silno krvácal.

Len čo Hrajnovej dýka vyrazila, prudko sa zvrtol a prehol, takže mu švihla tesne popri chrbe. Na druhý úder nečakal. S bolestivým výkrikom, aby Hrajnho pomýli, že ho predsa len dýka zasiaha, hodil sa na zem, chmatol hajtmana za členok a strhol na zem. Nohu nepustil, naopak, vliekol Hrajnho po čistine tak chytro, že súper nemal možnosť ani sa zaprieť, ani inak brániť.

— To je ono.

— Tak mu treba.

— Len ním poor Rozsutec, poor, budu tu diabli rást.

Všetci boli zrazu za Jánošika, hoci ešte nevedeli, aký koniec boj vezme.

— Odhoď dýku! — vyzýval Juro. — Budem ta dovtedy vláčiť, kým ju neodhodíš.

S posledným vypätim sú sa Hrajnho pokúsil hodiť zbraň do Jánoška, no ten sa uhol. Len čo dýka dopadla kamenni na kamene, Juro si prudko pritiahol dorábané Hrajnove telo pod seba a kym sa stihol hajtman spämať, ovalil sa na mu prsia. Nebolo zaťažko rozťiahnuť mu ruky a chvíľu na nám, premoženom a pokorenom, kľačať.

Už sa mu Juro nevysmieval.

Iba bol v strehu, čo Hrajnho správi, keď sa zviecha. Nepokúsi sa opäť o ďalšiu zákerenosť?

Opacha sa dvíhala veľmi pomaly. A ústa, zlostne zovreté ústa, prehovorili prvejmi ticho na takú ráňavu.

Ale zhrčený regiment dobre počul.

— Uznávam ťa za svojho, za nášho hajtmana.

Večer pri ohni Jánošík povedal:

— Od dnešného dňa bude u nás platiť taká regula: chudákovu ani vlas na hlave skriviť, pána dohola. Pokoj tomu, kto kráča za pluhom a strela jasnopasná na tých, čo sa vozia v hintonoch. Nech si užíva slobody a mieru valach pri ovciah, ale páni studení od zlata nech nepoznajú pokoj ani istotu.

Odmlčal sa, pozrel po kamarátoch. Keď nik nič nenamietal, keď aj Hrajnho mlčal, dodal:

— Svet rovnat ideme!

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

Ilustroval Vincent Hložník

OŽÍVA KACVÍNSKA MS

Otázky mládeže, jej aktívne zapájanie do krajanského diania, patrili vždy k prvoradým úlohám, ktorým naša Spoločnosť venovala a venuje veľkú pozornosť. Nie je tomu inak ani v Miestnej skupine KSČaS v Kacvíne. Najmä v poslednom období sa tuná aktívita mladých krajanov prejavila dosť výrazne o.i. zásluhou folklórneho súboru MS.

O ochotníkov v Kacvíne nebolo nikdy nádze. Preto od vzniku našej Spoločnosti, ba ešte aj skôr, mala táto miestna skupina vždy dobrý folklórny súbor. Síce v jeho radoch sa učinkujúci striedali príliš často, keďže ochotnícka pôsobnosť dievčat a chlapcov sa tu tradične končila v momente ich výdaja bud' ženby, no dostatok kandidátov zaručoval neprestajnú pôsobnosť súboru. V posledných rokoch však práca tohto ochotníckeho telesa značne ochabla. Súbor vystupoval čoraz zriedkavejšie, zdalo sa, že sa celkom rozpadne...

Naštastie kríza je už prekonaná a tento rok ochotnícke hnutie v Kacvíne opäť ožilo. V januári t.r. kr. Ján Molitor uskutočnil nábor nových členov a

začalo sa s nacvičovaním. Už o mesiac, 9. februára sa nový súbor verejne predstavil so svojim programom, ktorý si príšlo pozrieť skoro sto kacvínskych krajanov. Ováciám nebolo konca. O týždeň opäť úspešne vystúpil na Spišskej zime v Nedeci, kde získal jednu z cien. Hodno zdôrazniť, že obrovská väčšina učinkujúcich je ešte veľmi mladá, čo akiste zaistí na dlhšie stabilizáciu súboru. Jeho mladí členovia sú veľmi ambiciozni, radi nacvičujú a čeču čo najčastejšie vystupovať — v tom vidia zmysel svojej pôsobnosti. Myslím, že ich v nastávajúcom období uvidíme častejšie na krajanských javiskach.

Výbor MS v Kacvíne popri starostlivosti o súbor venuje súčasne veľkú pozornosť otázkam vyučovania slovenčiny krajanskej školskej mládeže. Zatial sa na miestnej základnej škole učí tento predmet 19 detí. „Na takú obec ako Kacvín je to rozhodne veľmi málo — povedal predseda MS kr. František Šišovič. Všetci sa zhodujú v tom (aj my sme toho názoru — pozn. red), že v novom školskom roku treba tento počet aspoň zdvojnásobiť. Aby sme to

dosiahlí, musia sa do akcie zapojiť všetci členovia výboru. Rozdelení sme si úlohy a tak myslím, že do konca trvania zápisov, teda do 15. mája, získame dostatok kandidátov na slovenčinu. Som presvedčený, že krajanskí rodičia sami zapiši svoje deti na hodiny tohto predmetu. Ved' mnhozí z nich si iste plne uvedomujú význam a potrebu vyučovania materčiny v škole.“

Kacvinska miestna skupina KSČaS má vyše 230 členov, patrí teda k najväčším v našej Spoločnosti. Je tu však možnosť — čo si výber dal taktiež do pracovného plánu — ďalšieho zvýšenia členskej základne, najmä z kruhu mládeže. Už v prvých mesiacoch tohto roka dostali niekoľko nových prihlášiek a v nastávajúcom období akiste pribudnú ďalšie.

Velkou slabinou MS bola doteraz práca klubovne, hlavne pre nedostatok vhodnej, primeranej veľkej miestnosti, čo malo nepríaznivý vplyv aj na iné oblasti krajanskej kultúrnej a osvetovej pôsobnosti. V Kacvíne však existuje vhodná budova, tzv. ľudový dom, ktorý sa tento rok miestny urbár roz-

hodol na obecnej schôdzi opraviť a rozšíriť. Našlo by sa v ňom iste miesto aj pre klubovnú miestnej skupiny. Oprava je dobrý nápad, vyplatí sa do toho investovať. Po jej dokončení by obec získala nielen pekný kultúrny dom, ale zároveň by sama budova prinášala urbáru aj primeraný zisk.

V pracovnom pláne miestnej skupiny v Kacvíne sa hovorí aj o obnovení pôsobnosti divadelného krúžku, ktorý má v tejto obci pekné tradície. Problém je však s vedúcim nacvičovaním. Najlepším východiskom by bolo, keby sa vedenia krúžku ujal niekto z učiteľov miestnej základnej školy, ako sa to ostatne robí na iných dedinách, a keďsi aj v Kacvíne. Snáď neodmietať. Je to napokon spoločensky mimoriadne užitočná, potrebná a záslužná pôsobnosť. O ochotníkov, podobne ako dnes pri folklórnom súbore, by iste nebolo nádze. Ako som sa stihol vyzvedieť, niektorí členovia z bývalých krúžkov by si radi zahrali aj dnes. Tak len s chutou do toho!

JÁN SPERNOGA

MAJSTROVSTVÁ FORMULY I

Nová sezóna vrcholového automobilového športu — majstrovstiev sveta formuly 1 je už v plnom prúde. Uskutočnilo sa niekoľko kôl Grand Prix 80, ktoré mali zaujímavý a vzrušujúci priebeh. Na začiatok sa naujúspesnejšie predstavil Australčan Alan Jones, ktorý vyhral v 1. kole Grand Prix Argentíny a v 2. kole (Grand Prix Brazílie) bol tretí, ako aj Francúz René Arnoux — víťaz druhého kola. Pripomeňme, že majstrovský titul obhajuje Jody Scheckter z Južnej Afriky, ktorý sa však zatial nedokázal presadiť a musel párkrtá s pretekov odstúpiť. Je to však skúsený pretekár a v ďalších kolách ešte akiste zasiahe do boja o prvenstvo.

Automobilové Grand Prix, o ktoré je u nás veľký záujem (stále viac televíznych prenosov), vzrušujú nielen športovým zápolením, veľkimi rýchlosťami, ale aj technickými novinkami, ktoré jednotlivé tímy zavádzajú každý rok na svojich vozidlách. Napr. v uplynulých dvoch ročníkoch MS sme boli svedkami mimoriadneho zlepšenia stability automobilov zavedením systému tzv. vnútornej aerodynamiky monopostov, ktorou sa získava velký prítlak vozidiel k trase a tak sa stávajú rýchlejšimi pri prejazde zákrutami. Zase honba za zväčšením výkonu motorov priviedla na myšlienku realizácie preplňaných motorov turbodúchadlami, poháňanými výfukovými plynnmi atď. To všetko si vyžiadalo zmenu techniky jazdy a zároveň veľké zafazenie pretekárov. Samozrejme mnohí z nich začínajú proti takému nezdravému vývoju automobilového športu protestovať, najmä keď sa neveľa urobilo na zlepšenie tratí a zvýšenie ich bezpečnosti.

Preteky formuly 1, na ktorých naj-

väčšie rýchlosťi presahujú na rovných úsekoch 250 km/hod, sú veľmi nebezpečné a vyžiadali si už mnoho životov. Pripomeňme, že na Grand Prix Južnej Ameriky zahynuli Peter Revson a Tom Pryce, v Holandsku Pier Courage a Peter Williams, zase John Rindt a Ronnie Peterson na Monze v Taliansku atď. Popri pretekároch zo scény odišli aj mnohé známe tímy, napr. March, Trojan, Amon, BRM a prišli nové ako Renault a Alfa Romeo. Zotrváva stále len silna štvorka — Ferrari, Lotus, McLaren a Tyrrell.

Jedno však ostáva nezmenené: rivalita pretekárov, hoci ju neraz kazia záujmy vedenia tímov. Spomeňme si na niekoľko zaujímavostí o jazdcach a ich výknoch. Jackeho Stewarta vyniesli na špicu tabuľiek výsledky troch sezón. Ostatní jazdci potrebovali na to viac času. Najviac uchvacovala Fittipaldiho hladká a čistá jazda. Ronnie Peterson jazdil vždy naplno: na pretekoch a tréningu. Zvlášť rýchle zažiarili hviezdy takých pretekárov, ako Depailler, Laffite, Villeneuve, Piquet a tento rok Prost, ktorý sa už dvakrát umiestnil v prvej šestke, hoci ešte vlny jazdil vo formule 3. Prichádzajú noví jazdci, ktorí diktujú tempo, a starší odchádzajú. V tejto sezóne už neuvídime dvojnásobného majstra sveta Niki Lauda a Jamesa Hunta, ktorí sa vzdali aktívnej činnosti.

Na záver bude vari hodno uviesť najúspešnejších pretekárov, ktorí za posledných 10 rokov získali najviac víťazstiev na Grand Prix: Lauda — 17, Stewart — 16, Fittipaldi — 14, Andretti — 12, Hunt, Peterson a Scheckter — po 10, Reutemann — 9, Jones — 6.

JAN KACVINSKY

Hviezdy svetovej estrády

DIANA ROSSOVÁ

Patrí k najznámejším a najobľúbenejším speváčkam a interprétkam súlovéj hudby v posledných rokoch. Narodila sa v r. 1944 v Detroit. Skromné čiernošké dievča od najmladších rokov prejavovalo obrovské hudobné nadanie. Už na strednej škole založila s kolegyniami F. Ballardovou a M. Wilsonovou vokálne trio The Primettes, ktoré neskôr premenovali na The Supremes.

Prvé úspechy zaznamenali v r. 1963 po nahraní prvých dvoch platní, ktoré

ON A ONA

J.Č. ...u nás na dedine si podnes skoro nikto nevšíma, ako sa má ist na ulici — kto po pravej bud po ľavej strane. Pri niektorých pároch ešte občas pozorujem, že žena ide po pravej strane, ale v ostatných prípadoch je to náhodilé. Ako to vlastne má byť?

V dvojici je čestné miesto na pravej strane. Teda po našej pravici by mala ísť osoba staršia, nadriadená, bud v prípade ženy a muža — sprava vždy žena. Výnimka nastane vtedy, ak je na pravej strane cesta neschodnejšia ako na ľavej. Okrem toho s vojakom, ktorý musí pravou rukou salutovať, mala by žena ísť po jeho ľavej strane. V trojici je čestné miesto uprostred. Teda pôjde tam žena, ak ju sprevádzajú dva muži. Ak je však jeden z mužov o generáciu starší ako žena, môže ísť uprostred on.

sa stali čoskoro šlágrami v USA a Anglicku. Potom prišiel celý rad pekných hitov ktoré priniesli skupine obrovskú popularitu. Patria k nim: Baby Love, Stop In The Name Of Love, I Hear A Symphony, You Keep Me Hangin' On, The Happening a pod. Keď v r. 1967 F. Ballardovú nahradila C. Birdsongová, v skupine začala dominovať Diana Rossová. A tak sa skupina opäť premenovala na Diana Ross and the Supremes. Zároveň Rossová smeruje čoraz viac ku kariére sólistky. V r. 1969 nahrala prvú platňu Reach Out And Touch, ktorá sa stala oblúbeným šlágram. V r. 1970 odišla zo skupiny a začala samostatnú kariéru. Mnoho z jej pesničiek sa dostáva na listiny svetových šlágov. Spomeňme aspoň niektoré. Ain't No Mountain High Enough, Remember Me, Good Morning Heartache, Last Time i Saw Him.

Jedným z najväčších jej úspechov bola úloha znamenitej bluesovej vokalistky Billie Holidayovej vo filme Lady Sings The Blues. V r. 1975 zahrala v ďalšom filme Mahogany, z ktorého pochádza aj jej veľký šláger Do You Know Where I'm Going To. Vlani jej výšla profilová platňa The Boss, ktorá plne potvrdzuje nadanie a všeobecnosť tejto čiernoškej speváčky. Diana totiž dokáže zaspievať nielen dynamické a rytmické šlágre v štýle soul, ale aj lyrické balady a dobré diskotékové skladby. Každé jej vystúpenie znamená veľkú hudobnú udalosť.

naša foto-hádanka

Naša snímka predstavuje vynikajúceho českého divadelného a filmového herca, hrdinu početných televíznych inscenácií a zábavných programov, ktorý predvlni získal titul národného umelca. Je oblúbený aj v Poľsku, kde ho televízia predstavila vo viacerých filmoch, hráč a iných programoch. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie.

V Živote č.2/80 sme uviedli snímku gréckej speváčky, laureátky sopotského festivalu — Bessy.

*

Ak ide muž z dvoma ženami, pôjde v strede on, aby sa mohol obidvom rovnako pozorne venovať. Ak je však jedna zo žien podstatne staršia, pôjde v strede ona. Vo štvorici, najmä na rušnej ulici, by sme nemali chodiť, aby sme neprekážali. Ak je však dosť mesta, najčestnejšie miesto je napravo v strede, druhé naľavo v strede. Ak ide na ulici muž so ženou, mal by jej zobrať aspoň najtažší balíček alebo tašku. Ísť vedla nej s prázdnymi rukami a nechať ju vláčiť hoci nákup, svedčí o nevychovanosti. Nikdy jej však nemá niesť kabelku.

Žena a muž sa po ulici môžu držať aj pod pazuchy. V spôsoboch takého držania sa je však určitý rozdiel, ktorý sa riadi vzťahom páru. Spoločenské držanie pod pazuchy, ktoré má žene poskytnú len oporu napr. na zlej ceste, má vyzerať tak, že muž má pravú ruku ohnutú v lakti a žena sa ľahko drží jeho páže. Muž pritom nesmie mať ruku vo vrecku a nemá stískať ženinu ruku.

TETA DORA

KREMPAŠANIA V NOVOTI

Na členskej schôdzi Miestnej skupiny KSČaS v Krempachoch krajania schválili návrh, aby v rámci pohraničnej spolupráce nadviazali kultúrne styky s MNV v Novoti, okr. Dolný Kubín.

Už v októbri 1979 Novoťania vystupovali v Obecnom kultúrnom dome v Krempachoch. Návšteva novotkého súboru u nás bola mimoriadne vydarená a budeme ju dlho spomínať. Teraz zase Krempašania pripravili program, pre Novoťanov. Boli sme pozvaní na výročnú členskú schôdzku JRD, ktorá sa konala 15. februára t.r. v Obecnom kultúrnom dome v Novoti.

Novoť je svojpráznou oravskou dedinou. Má dva o pol tisíc obyvateľov a vyše 700 domov. Okrem pekného kultúrneho domu a nákupného strediska, je tu továreň na výrobu elektrotechnických bakteleitov, vypinačov a pod., v ktorej pracuje 100 osôb. Ale Novoťania pracujú aj na Ostravsku, v Isteňom, Oravskom Podzámku, v Nižnej, Námestove a samozrejme v JRD. Svoje družstvo Nový život založili v roku 1977 ako jedno z posledných na Orave. Predsedom je ing. Jozef Ďurina, ktorý nám povedal, že družstvo je zamerané predovšetkým na chov dobytka a oviec, výrobu mlieka, syra a pod., čo je najvýnosnejšie v ťažkých horských podmienkach. Družstvo má 58 členov a pracuje v ňom 431 ľudí. Má 100 nákladných áut, traktorov a buldozérov. Spolupracuje s inými družtvami v Čechách a na Slovensku.

Ked' sme po niekoľkohodinovej ceste prišli autobusom ČSAD do Novoti, členská schôdza sa, žiaľ, práve skončila.

Po veľmi milom privítaní sa konalo priateľské posedenie vo svadobnej siene Obecného kultúrneho domu, ktorého sa o. zúčastnili: predseda MNV Florián Jakubiak, tajomník MNV František Poleta, predsedka DOKSS Bernard Ondrejka, predsedka JRD ing. Jozef Ďurina, predsedka kultúrnej komisie JRD Štefan Kolencík a za našu Spoločnosť predsedca výboru MS KSČaS v Krempachoch František Kovalčík a tajomník MS Ján Lukáš. Počas stretnutia, ktoré uplynulo v priestore ozvučení, diskutovalo sa o ďalšom rozvoji kultúrnej spolupráce, ako aj športových stykov. Na záver si vedúci činitelia obce Novoť a MS v Krempachoch vymenili suveníry.

Potom nasledoval ples, na ktorom hrala naša krajanská dychovka slovenské ľudové piesne v modernej úprave. Spolu s Novoťanmi sme si zaspievali, zatancovali a vôlebe cítili sme sa ako doma. Zapisovali sme si adresy nových priateľov a všetci sme si dobré rozumeli.

Cas bežal a až po polnoci sa prihlásila o slovo skupina modernej hudby MS KSČaS v Krempachoch, ktorá takto po prvýkrát verejne vystupovala mimo Krempach.

Všetko, čo je dobré, sa rýchle končí. Skončila sa teda aj naša návštěva. Všetci ju však budú iste dlho spomínať, lebo dokázala, že priateľstvo a hudba nepoznajú hranice.

Text a foto: FRANTIŠEK PACIGA

MNV a JRD v Novoti d'akujeme za pozvanie redakcie — ŽIVOT

Skupina modernej hudby MS KSČaS v Krempachoch počas vystúpenia v Novoti.

Krajan František Kovalčík odovzdáva suvenir predsedovi JRD ing. Jozefovi Ďurinovi.

LIDÉ ROKY UDÁLOSTI

DUBEN – APRÍL

1.IV.1750. V Derkáčoch Wielkých (Volyně) se narodil Hugo Kołłątaj, jeden z nejvýznamnejších ideo-logů polského osvicení, filosof, spisovatel a reformátor školství, spoluautor ústavy z 3. května a zakladatel radikálneho klubu publicistů Kuźnica Kołłątajowska (zem. 28.II.1812 ve Varšavě).

4.IV.1945. Hlavné mesto Slovenska Bratislava bylo osvobozeno vojsky 2. ukrajinského frontu.

4.IV.1945. V osvobozených Košiciach se utvárala první československá vláda Národní fronty Čechů a Slováků.

4.IV.1945. Osvobození Maďarska Sovětskou armádou. Státní svátek MLR.

5.IV.1945. V Košiciach na prvém zasedání československé vlády Národní fronty Čechů a Slováků byl vyhlásen vládní program, který vyjádřil zásady vývoje osvobozené ČSR jako lidové demokratické republiky dvou bratrských národů na západě rovný s rovný. Program hlasal boj s německým fašismem do vítězného konce, spojenectví se Sovětským svazem a upevnění přátelství se všemi demokratickými a mírumilovnými státy, vytyčoval úlohy v oblasti rekonstrukce a dalšího rozvoje válkou zničeného hospodářství, budování nových mocenských a samosprávných orgánů a otevíral cestu společensko kulturním přeměnám v Československu.

5.IV.1835. V Dolíniku u Mělníka se narodil Vítězslav Hálek, český básnik a významný organizátor českého kulturního života (zem. 8.X.1874 v Praze).

9.IV.1865. V USA se zakončila občanská válka severních států proti Jihu za zrušení otroctví, která se začala 12.II.1861. Sedm dní poté, 15. dubna, prezident USA Abraham Lincoln byl zavražděn fanaticem z Jihu; ve Spojených státech se stal symbolem americké demokracie.

10.IV.1945. V koncentračním táboře Bergenu-Belsen zahynul Josef Čapek, český malíř a spisovatel, bratr a spolupracovník Karla Čapka (nar. 23.III.1887 v Hronově).

12.IV.1945. Zemřel Franklin Delano Roosevelt, americký politik, demokrat, prezident USA v letech 1932, 1944. Za druhé světové války se s W. Churchillem a J. Stalinem zúčastnil konference „velké trojky“ v Teheránu a Jaltě; spolutvůrce Atlantické charty a OSN (nar. 30.I.1882).

13.IV.1900. Na Myjavě se narodila slavná slovenská spisovatelka Zuzka Zguriška, v.l. jm. Ludmila Simonovičová-Dvoráková, zasloužilá umělkyně.

14.IV.1930. Zemřel významný ruský a sovětský básník Vladimír Majakovskij, aktivní revolucionář, dramatik a publicista, s Maximem Gorkým zakladatel sovětského dramatu. (nar. 19.VII.1893).

15.IV.1945. U Makowa na Slezsku 1. československá tanková brigáda prolomila frontu a u Malých Petrovic překročila polsko-československé hranice, aby pokračovala v boji s německým útočníkem na rodiné zemi. Připomeňme, že 1. čs. tanková brigáda již od počátku března 1945 se zúčastnila těžkých bojů za osvobození Polska v Horním Slezsku a Opolsku a mimořádně se vyznamenala v bojích o Wodzisław Śląski, Rogoźno a v útoku na opevněnou linii německé obrany Zory — Wodzisław. Počátkem dubna československá tankisté za boje překročili Odru u Ligoty Tworkowské na jih od Raciborze. Za bojů u Tworkowa ztratila brigáda několik tanků. Zde také padl československý národní hrdina Štěpán Vajda, který byl za neobyčejnou hrabrost při průlomu německé obrany vyznamenán titulem hrdiny SSSR. Později se brigáda přesunula do oblasti Pogrzenenie a zúčastnila se bitvy u Makowa.

16.IV.1945. Sovětská armáda zahájila poslední velkou ofenzívou druhé světové války od Odry a Nisy Lužické. Jejím cílem bylo rozbití soustředění německých vojsk v prostoru Berlína, obsadit hlavní město Německa a dostat se k Labi. Od prvních okamžíků ofenzívy na Berlin bojovaly v rámci 1. běloruského a 1. ukrajinského frontu 1. a 2. armáda Polského vojska za stavu skoro 200 tisíc vojáků. Již devátého dne ofenzívy byly německé ozbrojené sily, tvořící obranu Berlína, rozbité na tři oddělené části a 30. dubna 1945 nad Reichstagem v Berlíně zavládla rudá vlajka vítězství; vbrzku nastoupila bezpodmínečná kapitulace obklíčeného Berlína. Současně s útokem na Berlin zahájily útočné akce armády 4. ukrajinského frontu směrem na Moravskou Ostravu a 2. ukrajinského frontu na Brno a s nimi 1. československý armádní sbor.

22.IV.1870. V Simbirsku nad Volhou (nyní Uljanovsk) se narodil VLADIMÍR ILJIČ LENIN, nejvýznamnejší revolucionář a myslitel 20. stol., zakladatel KSSR, tvůrce prvního socialistického státu SSSR na světě, vůdce mezinárodního dělnického hnutí, tvůrce marxismu-leninismu a zásad mirověho souzití států s různým společenským zřízením (zem. 21.I.1924 v Gorkách u Moskvy).

25.IV.1945. V San Francisku (USA) se konalo ustavující zasedání Organizace spojených národů (OSN).

23.IV.1420. Narodil se český kráľ Jiří z Poděbrad, v pamäti ľudu „husitský kráľ“ (zem. 22.III.1471).

slovník Života

POLSKY SLOVENSKY ČESKY

(68)

głowacz	hlaváč	rukovět	rukovět	hlupota	hlúpost	hlupost
głowica	rukoväť	hlava (techn.)	hlavice (techn.)	glusza	odlahlé miesto	zapadlé mísťo
głowica cylindra	hlava väčka	lámať si hlavu	lámat si hlavu	gluszc	hlucháň	tetřev hlušec
głowic się	bravčová hlava	bravčová hlava	vepřová hlava	gluszyć	ohlušovať	ohlusovať
głowizna	horiaci kus	drevá	drevá	gmach	velká budova	velká budova
głownia	hlavonožec	hlavonožec	hlavonožec	gmatwać	miesať, pliesť	michat, plést
głowonóg	hlad	hlad	hlad	gmerać	hrabat sa,	hrabat se,
glód	hloh	hloh	hloh	gmina	babrat sa,	štourat
glóg	hlavne	hlavne	hlavne	gnacé	obec	obec
głównie	hlavný velitel	hlavný	hlavní	gnat	hnáť	hnáť
głównodowodzący	hlavný	nahluchlý	nahluchlý	gniebiciel	utlačovať	utiskovať
główny	nahluchný	hluchnút	hluchnout	gniadosz	hnedák	hnědouš
gluchawy	hluchno	hluchno	hlushe	gniady	gaštanový	hnědý (o koni)
gluchnacé	hluchonémý	hluchonémý	hluchonémý	gniaždo	hniezdo	hnízdo
gluchno	hluchota	hluchota	hluchota	gniazdeczko	hniezdočko	hnízdečko
gluchoniemy	hluchý	hluchý	hluchý	gnicé	hníť	hnít
gluchota	nahluply	přihlouplý	hloupý	gnida	hnida	hnida
gluchy	hlúpy	hlupák	hlupák	gniesć	hniesť, miesiť	hnist, misit
glupawy	hlúpnut	hlupnout	hloupnout	gniew	hnev	hněv
glupi	hlúpo	hloupé	hloupé	gniewać	hnevati	hněvat
glupiec				gniewliwy	hnevliwy	hněvivý
glupieč				gnoić	hnojiť	hnojiti
glupio				gnojowisko	hnojisko	hnojisti

Zachcelo sa mi šepkať: drahá mama,
keď mráz sa dvíhal z chladných obzorov,
zažíha lampa teraz sama.
skuvína vietor do dvorov.

Prihováram sa z diaľky. Nepozná ma?
Ja som ti chcel byť dobrou oporou.
Skuvína vietor. Dýcha jama.
Rozkladám ohník hovorov.

Nie, nevyčítuj, prídem nenazdajky.
Že zablúdil som? Ale to sú bájky.
S nevestou prídem na prah s pozdravom:

Mamička naša, šite kacabajky.

Nie, vyčítas všetko neprávom,
zostal som zdravý v svete nezdravom.

JÁN KOSTRA

Je ako mušla vyplienená,
je ako prázdný rám,
kto priateľov nemá
v pustote dokorán.

Kto vidí iba šťastie svoje
a žije si len pre seba,
zajatcom seba samého je —
ved' nikomu ho netreba.

Kto mláti svoje prázdne zbožie
a kto nikoho nemá rád,
zo života sa môže
načisto odpísaf.

Kto v krízach bližných nie je divák,
lež ľudom láskou odpovie,
ten v kolektívnom srdci býva
sťa v preslenenom domove.

ŠTEFÁNIA PÁRTOŠOVÁ

mládeži na recitační súťaži

OTCOVE RUKY

(Úryvok)

Ten uschnutý list na gaštane
pripomína mi tvoje dlane,
otec môj:

tiež ich tak zošúveril čas.
A ja sa ešte pamätam,
keď ako na tvrdú zem na ne
zacvendžal zlatý žitný klas.
Také boli mocné, plné sily,
že panskú tablu za deň prekosili.

A ja sa ešte pamätam
keď tie ruky boli ako zvony
a zvonili vzburov do nočného neba.
Kým fašistický šarkan nad krajinou trónil
ty pod otiepkou si nosil pecne chleba
hrdinom neznámy
do skalnatých krytov kdesi.
Vtedy si piesne povstania
začali spievať lesy.

V krvavom čase ústupu,
ked domovom vám boli horské stráne,
tie ruky boli nosidlá.
Ranení bratia si ruky kládli na ne.
Tie ruky boli strašnou prásahou.
Tie ruky boli tažkou slzou sveta.
Každý vzdych, krv a chladný pot
sa iste dodnes, otec môj,
na rukách v žilách zmieta.

Ten uschnutý list na gaštane
pripomína mi tvoje dlane,
otec môj.
Tiež ich tak zošúveril čas.
No ako žinkou konopnou
priviazané sú na odkaz,

čo naplní by vaša smena mala.
Gniavených ľudí dávny sen.
Sen partizána v skalách.
Preto sa skláňam v tento deň,
aby som vrúcene, otec môj,
tie ruky pobožkala.

ELENA ČEPČEKOVA

BALADA O LÚČNYCH KVETOCHE

Vy lúky, plné klincov ohnivých,
kytica letnej krásy pre živých,
zviazaná dávno nifou krvavou
pri tmavom svetle slnka nad hlavou.

Cvendžali kosy, spev diev striebrom znel,
zlý posol cestou od dediny šiel,
prostred lúk zastal, dlho bubnoval,
že vojna je a chlapov volá kráľ.

Šli chlapí — v rukách kosy kované,
šli ženy — oči v slzách zmáčané,
a kde tie slzy všiakli do zeme,
vykvitli náhle klince červené.

Odišli chlapí — fronty horeli,
a vdovy doma bledli, choreli,
len lúky kvitli v kvetoch ohnivých,
kytica márnej krásy pre živých.

Vy lúky, letných stráni ozdoba,
vo vašej kráse je i žaloba,
ked sem-tam chodím vami po tráve,
myslievam na tie časy boľavé.

JÚLIUS LENKO

MYŠKY

(Úryvok)

Jedna biela myš
hráva celú zimu na klavíri.
Jedna, dve, tri, štyri
biele myšky

čítajú si z knižky.

Biela myš hrá na bielych klávesoch,
štyri biele myšky čítajú len biele miesta.
Och,

a šiesta,
tá najmúdrejšia, tá len ruky spína
a píše to čierou kriedou do komína.

Lebo:
V Zeleni sú myšky zelené,
v Ružomberku ružové,
v Modre modré
a z Londýna
prišla istá myš
a bola blondýna,
oh, yes,
mala vlasys žlté ako z pravej slamy.

„Mami,”
plače najmenšia z myšičiek,
„majú na to liek,
alebo je to celkom márne?
Zanesme tie myšky radšej do čistiarne”.

MIROSLAV VÁLEK

TIE DRAHÉ RUKY

Je taká krásna, rozprávková priamo,
čo prežíval si v diaľnom detstve s mamou.
Je iná krásna, iná rozprávka je,

stává se i toto...

PLAVECKÝ REKORD POD VODOU
38letý Američan Neal Watson ktorý uplavoval pod vodom 132 km, což je svetovým rekordom, chce zlepšiť svuj výsledok a pokusí se o to na trati Bahamské ostrovy — Florida.

VLAK-STRELA V JAPONSKU. Japonské železnice skúšajú naposlasy nový model superexpresného vlaku, všeobecne nazývaný vlak-strela. Strela má dosiahnuť rýchlosť ok. 300 km/hod. Doterajší rýchlosť rekord má iný japonský superexpress, ktorý premáva na 900-kilometrovej trati z Tokia do Hakaty rýchlosťou 210 km/hod. Po skončení všetkých skúšok, ktoré majú za cieľ zistiť pre-dovšetkým bezpečnosť premávky pri veľkej rýchlosťi, ako aj následky hluku a

vibracie — nový vlak-strela začne normálnu premávku na trati Tokio-Sendai koncom roku 1980.

SVATBA U KENNEDYÚ Karolina Kennedyová, 21letá dcera zavraždeného prezidenta USA, má väznou známost. Jejim vyvoleným je mladý spisovateľ Tom Carney. Paní Jacqueline zpočiatku nebrala nápadníka své dcery vážne, nakoniec však ho laskavě akceptovala. Carney strávil s paní Onassisovou a jejimi dětmi letošní dovolenou a přijíždí skoro na každý víkend. Všechno ukazuje tedy na to, že v príštím roce bude svatba.

Karolina, z ní vyrostla hezká slečna, je pravým opakom matky. Oblečenie ji nezajímá, nejradšej nosí džíny a svetry, nelibuje si ve vybraných jídlech, k oblíbeným hamburgerům a pizzám popíja pivo, není snobkou, nehraje si na intelektuálku ani znalkyni umění. Je normální, sympatickou dívkou, zcela jinou než rafinovaná Jackie.

BIANCA JAGGEROVÁ, excentrická krasavice z Nicaraguy, má v poslední době

smúlu. Soud v Los Angeles, ktorý pro-jednával záležitosť alimentu v souvislosti s jejím rozvodom s šéfom Rolling Stonesu Mickem Jaggerom, krutě jí ukrívidil. Miesto žádaných čtyř tisíc dolarů jí prisoudil pouze tři tisice. Týdně! Rožvedená paní Jaggerová je veľice rozhořčená a prohlašuje, že jí ty halíne absolutne nemohou stačiť. Zvykla si s Jaggerom na docela jiný způsob života a tři tisíce dolarů vydávala týdně len na samo oblečení.

PÁRKRÁT ZA ROK se v Americe objevuje ta „nejkrásnejší žen“. Avšak krásna paní Bo Derekové je tak oslnivá, že týdeník Newsweek o ní napsal: Je to nejkrásnejší žena na celém svete! Bo Dereková je vysoká, štíhlá, má široká ramena, nádherné dlouhé nohy, zlaté vlasys a jemný obličej. Trochu se podobá švýcarské krasavici Uršule Andressové. Pravdepodobne si toho všiml i manžel Bo, herec a nyní fotograf John Derek, ktorý byl několik let manželem Uršuly. Bo Dereková hraje hlavní úlohu ve filmu „10“, ktorý se v Americe začal promítat koncom minulého roku. Obecenstvo po premiére pripravilo herečce takové ovace, že policie musela

(Úryvok)

richodina dni, tie zarosené úctou
urkaní vlnkých plodov jesene
ým počasou sa pustí cestou pustou
ím opuštenou v pľušti studenej.
by sa dala v priestore a čase
tvoje plô do tmy rozviala,
o prostredie vecí múdrost svoju zasej,
písmeň má silu horala.
ž odid, len potom veci zrazu
zíjú sny, ktoré si mal rád,
n ak nechcel, nikdy neodkážu
o tebe a nich ani len tvoj hmat.
tvoje rady dôvno po odchode
ojom z dozrú, ak majú tvoj dych
o krásu ľastí, smútku slnca, vode,
vônu hrad, ruží stolistých.

ANDREJ PLÁVKA

iaž

snežiu nehou v krásse tvarov taje
blednu pred ňou všetky šľabikáre,
ibehy kvélé, ale dôvne, staré.
o nie s rozprávkové princezné,
e uplané, ustráchané, nie.
o sú ženy, ktoré čaria krásu
majú ču svojich starých materí).
chytiťaj tvar z unikania času.
ar zrušti tu prešiel na dcéry.
z krásneška, prírody a znakov,
orým nenhia ženy porozumie.
relosť mladost. Krásu divých makov.
aznievživot na tenuškej strune.
rukýen tie rôzne sformované,
e sladké ruky, pohladenie matky,
i vlášk detí položené dlane
vprevážajú Marky, Zuzky, Katky
i bráno škôl až po tie kľučky dvier.
e drak ruky sú nás domov. Mier.

JURAJ PADO

über pravila: LUBA BARTALSKA

v sousedních ulicích zastavit dopravu. Po pravde nutno dodat, že pred premiérou filmu byla rozpoutaná hlučná a nákladná reklama. Na snímku: nejkrásnejší žena světa.

BENZÍN Z CUKROVKY Vedeči v NSR intenzívne pracujú na technologii výroby benzínu z řepy cukrovky. Vypočítali, že z hektaru řepy by se vyrábilo 4200 litrů benzínu super. Jestliže by se celá nynější sklizeň cukrovky v NSR zpracovala na benzín, mohlo by celý rok jezdit 115 000 automobilů. Ještě se však neví, kolik by stála výroba litru benzínu z cukrové řepy.

MÚŽE SI TO DOVOLIT Neznámý fanoušek automobilových závodov v Anglii nabídl dva milióny dolárov trojnásobnému mistru sveta formule 1 v letech 1969, 1971 a 1973 Jackemu Stewartovi za návrat na závodní dráhu. Slavný závodník, ktorý reklamováním rôznych průmyslových výrobkov v rozhlase vydelená ročne pries milión dolarov, prohlásil, že už nikdy v živote neusedne za volant závodného automobilu. Múže si to dovolit...

NAJMÓDNEJŠOU RASOU PSOV sú v súčasnosti labradorské retrievery. Tento na pohľad obyčajný pes, sa stal naposledy oblúbený v palácoch a rezidenciach sláv-

Spišská zima 80

Už niekoľko rokov sa v Nedeci koná zaujímavé kultúrne podujatie — Spišská zima, ktoré organizuje Gminný výbor SZPM v Nižných Lapšoch a Gminné kultúrne stredisko vo Vyšných Lapšoch.

Tohoročná Spišská zima sa uskutočnila 16.—17. februára a poskytla široký prehľad folklóru tejto malejnej oblasti. Prvý deň podujatia sa v pivničiach Nedeckeho zámku konal večierok poézie a ľudového vyprávajúctva a spevácka súťaž, ktorých sa zúčastnilo 19 osôb. V pekne upravených dómických podzemiaciach si početne zhromaždení diváci mali možnosť vypočuť cyklus básni od spišských ľudových tvorcov, výber spišských piesni a zaujímavý prehľad ľudových povestí, rozprávok a skutočných príbehov zo života v dobre prevedenom väčšiny vyprávajcov.

Súťažná porota pod vedením Aleksandry Boguckej, v ktorej za našu Spoločnosť bol dolu podpísaný, mala teda čo robiť, aby spravodivo rozdelila ceny — pekné vázy, keramiku a plakety. V súťaži ľudových vyprávajcov pekný úspech dosiahol aktivista našej Spoločnosti, kr. Augustin Bryja z Vyšných Lapšov, ktorý suverénnne obsadil prvé miesto. Svojim pútavým a veľmi prirodzeným vyprávaním zväčša osobných príbehov podal majstrovskú ukážku ozajstného vyprávajského umenia. Druhé miesto získali Marta Lopatová z Nedeca, František Griglák a Marek Šoltýs z Vyšných Lapšov.

V súťaži recitátorov dve prvé miesta obsadili Valent Milon z Čiernej Hory a Bernadetta Šoltýsová z Lapšanky a druhé miesto Stanislava Jezierecková z Čiernej Hory. Zase v speváckej súťaži druhé miesta obsadili Alžbeta Klaková a František Švarc z Vyšných Lapšov a miesta tretie — Jana Pojedincová z Nedeca, a Katarína Šoltýsová z Vyšných Lapšov, ktorá si na súťaž pripravila slovenskú pesničku Na lapšanskom moste... Bola to, žiaľ, jediná slovenská pesnička na súťaži.

V druhom dni Spišskej zime sa v Obecnom kultúrnom dome v Nedeci konala prehliadka folklórnych súborov. Zúčastnili sa jej tri súbory našej Spoločnosti — z MS KSČaS v Novej Belej, Nedeci a Kacvine, ako aj súbory pôsobiace pri GV SZPM vo Vyšných Lapšoch, pri Obecnom kultúrnom dome v Krempachoch a súbor Zvázu Podhalanov z Nižných Lapšov.

Naše súbory sa vcelku predstavili veľmi dobré. Novobelania zaradili do svojho programu starý zvyk chodenia s jasličkami, ktorý v ďalejšej časti vystúpenia spojili s cyklom rezkých ľudových piesní a tančov. Nedecki očotníci uviedli tanecný program, plný dynamiky a temperamentu, ktorý šikovne poprepleiali scénkami vidieckych námluv. Zase Kacvinčania predviedli širokú paletu spišských a slovenských piesni a tančov, svadobných a príležitostných, ako aj štylizovaných. Ostatné súbory pripravili takciež spevácko-tanecné programy, spojené s ukážkami starých spišských zvykov — páračiek, svadobných obradov, priadok či vianočných jasličiek. Za pekné výkony, ktoré sledovali stovky divákov odmenujúcich jednotlivé vystúpenia búrlivým potleskom, dostali zúčastnené súbory rovnocenné odmeny po 2000 zl.

Po prehliadke sa účastníci Spišskej zime stretli vo Vyšných Lapšoch, odkiaľ sa konala spoločná vychádzka na saniah smerom na Lapšanku. Potom pri horiacich vatrach sa opakalo klobásy, všetci spievali a veselo sa zabávali.

Tohoročná Spišská zima patrí nepochybne k vydaným podujatiám. Bolo by však dobre, keby sa ho v budúcnosti zúčastňovali zástupcovia všetkých spišských dedín.

JÁN ŠPERNOGA

Tancuje súbor MS KSČaS z Kacviny.

Vystupuje súbor MS KSČaS z Nedeca.

Súbor MS KSČaS z Novej Belej.

Foto: J.Š.

nych osôb. Mimoriadnou ich milovníčkou je kráľovná Alžbeta II., ktorá ich má niekoľko. Pochádzajú z kanadského polostrova Labrador. Sú priemerne veľké, celkom čierne alebo úplne biele, majú hustú srst a nepríliš dlhé uši. Ich prednosťou je milý charakter, krotkosť, trpeznosť. Majú však aj chyby: sú strašne lakové, veľmi veľa žerú a ako módné psy — sú aj primerane drahé. Šteňa stojí okolo 500 dolárov.

Oblúbené labradorské psy má kráľovná Alžbeta a jej dcéra Anna, ale aj švédská kráľovná Silvia, šéf automobilky Fiat Agnelli, Henry Kissinger a celý rad filmových hviezd. Kráľovná Alžbeta darovala šteňa zo svojho chovu francúzskemu prezidentovi Valerymu Giscardovi d'Estaingovi. Je to teraz najmilší prezidentov pes, ktorý stále verne leží pod jeho písacím stolom. Na snímke: Alžbeta II. a jej labradorské retrievery.

ŽENY — cudzinky nemôžu dostať turistické vízum do Saudskej Arabie, ba vôbec tam nepúšťajú slobodné ženy iba výdaté, aj to pod podmienkou, že cestujú s manželom alebo manžel býva v tejto krajinе.

stáva sa aj takto...

KRÁLOVSKÉ PRIEZVISKO. Najslávnejšie meno a priezvisko má sedemročný syn námorníka z La Curnie. Volá sa totiž Juan Carlos Rey Espana. Ako vieme, mená Juan Carlos má španielsky kráľ, „Rey“ znamená kráľ a „Espana“ — Španielsko. Svoje mená a prezvisko vďačí sedemročnému Španiel obyčajnej náhode: jeho otec sa nazýva Rey a matka Espana. V Španielsku je zvyk, že deti majú priezviská po otcovi a po matke. V rozhovore s novinářmi mladý Juan Carlos povedal, že sa rád osobne zoznámił s kráľom.

MINI-LOĎ. V Cherbourgu vo Francúzsku spustili na vodu najmenšiu ponorku s atómovým pohonom. Má dĺžku „iba“ 72 m, čo je skutočne málo na loď tohto typu.

ZDRAVIE NA VIDIEKU

Zaneprázdení dennodenne stále novými otázkami nemyslime na to, že životné podmienky jednotlivých ľudí nemožno oddeliť od hospodárskych výsledkov. Práve tie majú podstatný vplyv na našu životnú úroveň a na celú obrovskú sféru pôsobnosti, ktorá tvorí tzv. sociálne zabezpečenie každého z nás. Nesmerne dôležitou súčasťou sociálneho zabezpečenia je zdravotná starostlivosť, ktorej rozvoj je jedným z hlavných cieľov politiky štátu. Zohráva totiž dôležitú úlohu nielen v odstraňovaní príčin a následkov mnohých chorôb a onemocnení, ale zväčšuje aj všeobecnú odolnosť organizmu, urychluje návrat nemocných do aktívneho života v povolani a spoločnosti.

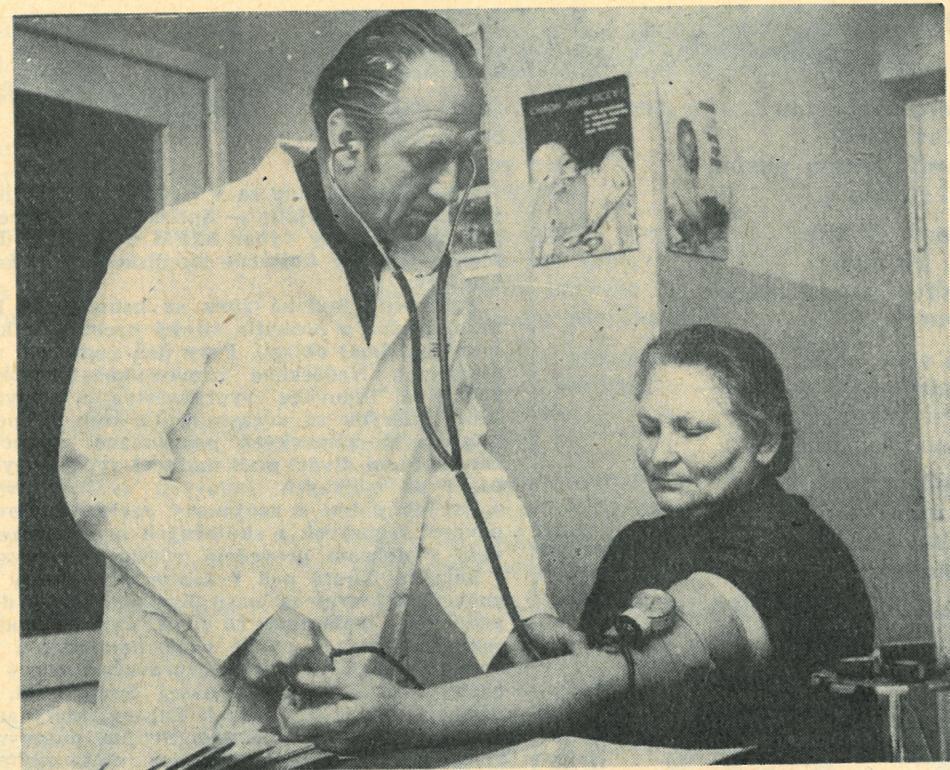
Mimoriadny dôraz sa kladie na ďalšiu výstavu siete základných zdravotníckych stredísk, najmä na vidiek, kde pre ľahšie životné podmienky, dopravnú bariéru, chudobnejšiu spoločenskú infraštruktúru a menšie obsadenie sociálnych služieb je život ľahší ako v mestách. Hodno tuná pripomienút, že pred zavedením v roku 1972 bezplatného liečenia, 63 percent vidieckeho obyvateľstva vôbec nechodovalo k lekárovi. Sú-

časne s rozhodnutím o priznaní rolníkom práva na bezplatné liečenie začala veľmi rýchle rást sieť gminných zdravotníckych stredísk — z 2,5 tis. v roku 1970 do 3,2 tis. dnes. Jedno takéto stredisko zaistuje priemerne v Polsku základnú lekársku starostlivosť pre vyše štyri tisíce osôb.

Dnešné gminné zdravotné strediská majú poväčšine okrem všeobecnej a Zubolekárskej poradne aj odborné kliniky pre deti a ženy. Okrem toho existuje viacero poliklinik pôrodníc. Hoci prístupnosť niektorých odborných lekárskych poradní býva stále nevystačujúca, jednako mnoho nevyhnutných analýz a diagnostických vyšetrení sa v stále väčšom počte gminných zdravotníckych stredísk robí priamo na mieste. V budúcej päťročnici má naďalej stúpať počet sídliskových a vidieckych zdravotníckych stredísk predovšetkým v obciach, kde je nedostatok lekárskych kádrov. Zároveň sa bude modernizovať existujúce gminné zdravotné strediská.

Na snímkach Gminné zdravotné stredisko v Jablonke na Orave, ktoré vzniklo pred niekoľkými rokmi a patrí k najlepším v tejto oblasti.

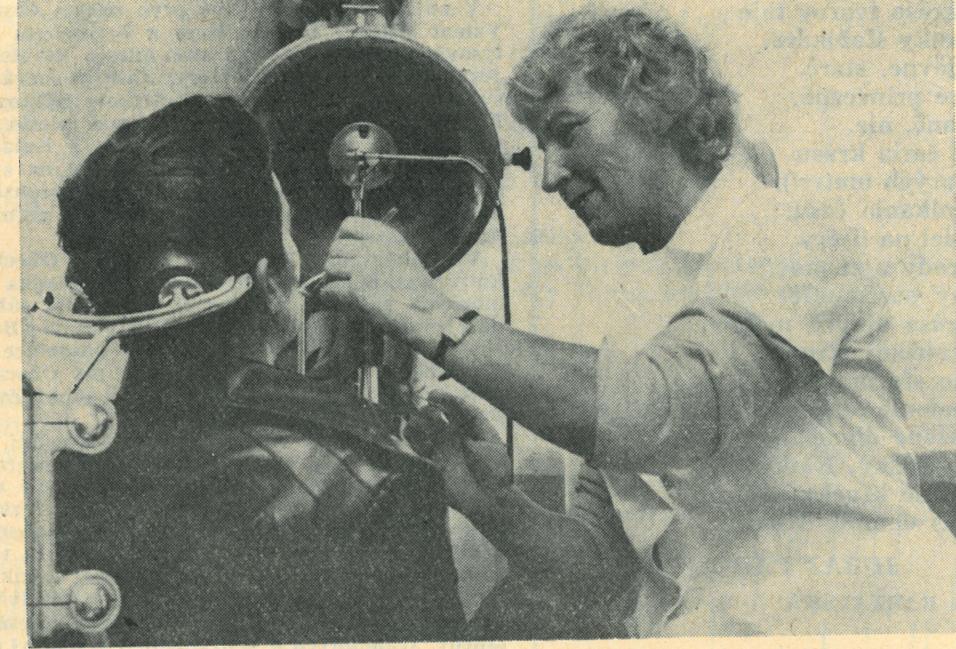
Rast a váha sú veľmi dôležité u nemluvňa. Na snímke sestra Cecylia Woźniaková.

Felčiar Tadeusz Nosal a pacientka Aniela Žadlová.

Snímky: CAF

Brrr... vraj najviac sa toho boja muži.

ZELOV

Dne 21. února se konalo zasedání Národního výboru města a obce Zelova. Zahájil je předseda NV a první tajemník MV a OV PSDS s. Józef Tosik. Zasedání se zúčastnili: zástupce VNV z Piotrkowa Trybunalského, vedoucí admin. oddělení s. Więckowski, prof. Adam Brzezicki a Stanisław Leszek z Lodžské univerzity a 46 členů NV.

Úspěšně hospodařícím zemědělcům byla předána státní vyznamenání — jeden Zlatý kříž Za zásluhy a jeden Stříbrný kříž.

Náčelník města a obce Stanisław Baranowski seznámil přítomný se společensko hospodařským plánem rozvoje Zelova. Nutno zde uvést, že katastr Zelova v současné době měří celkem 165 čtverečních kilometrů, z toho město 10,8 km² a přidružené obce 152,7 km². Město i obec mají celkem 17 359 obyvatel; město 8 416, obec dohromady 8 943. Ve městě na jednom čtverečním metru bydlí 779 osob, v obcích na stejně ploše 58 osob. Počet dobytka: krávy — 4170 kusů, vepřový dobytek — 6430 kusů, ovce — 2480 kusů.

V letošním roce bude podle plánu vykoupeno: 2010 tun obilí, 1235 tun jatečného dobytka, 9 500 000 litrů mléka.

Na úseku lesného hospodařství se plánuje zalesnení 35 hektaru (24 000 stromů).

Ve městě a obcích je celkem 87 detailních prodejen, jejichž plánovaná tržba v letošním roce má činit 390 miliónů zlatých.

Jídelen a restauraci je 6; plánovaný obrat zhruba 19 mil. zlatých, čili vzrast limitu o 500 000 zl. Hodnotu služeb poskytovaných obyvatelom provozovnami sociálneho sektora je určena ve výši 6 850 000 zl. Remesnických dílen v

roce 1979 bylo 118 a tento stav má zůstat nezměněn i v roce letošním.

V roce 1980 bude postaveno 50 domů, z toho 16 pro zemědělce. V souladu s plánem bude letos rozprodáno 20 stavebních parcel na Sídlišti dvacetiletí města Zelova.

Na generální opravy obytných domů se vynaloží 2 600 000 zl.

Bude upraven Nowy Rynek a Lubelská ulice a dokončeny práce v Poznaňské ulici.

V letošním roce bude také dokončeno utvrzování vozovky na úseku Poždzieńice — Sobki a Bujny — Kociszew. Počítá se s tím, že práce při úpravě ulic a cest budou provedeny brigádnicky a to v hodnotě 2 645 000 zl.

Investice činí úhrnem 52 289 000 zlatých:

Družstvo zemědělských kolektivů obdrží	58 760 000
kravín v Chajenczynach	6 500 000
na umělé kluziště	2 632 000
na nákup zařízení a strojů:	
pro FANAR	2 682 000
Obecní družstvo Samopomoc Chłopska	750 000
družstvo v Maurycowě	700 000
Plánovaný příjem a výdaje obecního fondu v roce 1980 činí 2 273 000 zlatých.	2 273 000

Výše uvedený plán byl na zasedání zevrubné projednán. Předseda zdravotníckeho výboru dr Wiesław Buczek upozornil na význe nebezpečí, ktoré ohrozenie mesto, a sice zanečištění vody. Prohlásil, že rýchle musí byt postavena čistiaci stanica. K tomu zástupce VNV uvedl, že celkový rozpočet piotrkowského vojvodství činí 18 miliard zlatých a z toho na čistírny vody bude vydáno 1 200 000 000 zl.

Plán na rok 1980 byl jednohlasne schválen. Dále bylo vyhoveno žádosti Lodžské univerzity, aby na úhorech u vesnice Kolonia Karczmy mohla postaviť vikendové stredisko pro své zaměstnance a studenty. Ještě nutno

uvést, že poslanec Bronisław Cieniewski byl jmenován předsedou MV Jednotné národní fronty.

Členský výbor Obecního družstva Samopomoc Chłopska v Zelově, členové Wacław Luściński, Jan Novák a Henryk Marciniak, provedli kontrolu závodů tohto družstva: cukrárny, pekárny, uzenářství, sodovkárny, restaurace Zaczisze a kavárny. Byla zjištěna celá řada závad a nedostatků a také špatné zásobování. Protokol o kontrole byl předložen výboru Družstva, který podekovařil členům za zevrubnou a podrobnu kontrolu.

WACŁAW LUŚCIŃSKI

KREMPACHY

21. februára t.r. sa konala schôdza Miestnej skupiny KSČaS v Krempachoch. Otvoril ju predseda MS kr. František Kovalčík, ktorý privítal členov výboru a predsedu KOV KSČaS na Spiši kr. Františka Kurnáta.

Výbor MS podrobne prerokoval otázky organizačnej a kultúrnej práce svojej miestnej skupiny. K základným patrí otázka súborov, predovšetkým folklórneho, ktorý pôsobil pri MS. Krajania navrhovali, že naprieč existujúcim fažkostiam sa treba opäť pokusit o založenie nového súboru. Jednou z príčin, prečo dnes taký súbor neexistuje pri MS v Krempachoch je akiste to, že málo vystupoval. Ale diskutovali, že pri dobrej vôle možno túto otázku vyriesiť.

Pri krempašskej miestnej skupine pôsobí skupina modernej hudby pod vedením F. Pacigu, ktorá pravidelne nadviezuje, ale je nevyhnutné, aby viaže vystupovala v krajančských obciach a to nielen na Spiši, ale aj na Orave.

Krajania by chceli opäť zorganizovať detský súbor, avšak je potrebný súhlas patričných školských orgánov. V tejto veci intervenuje ÚV našej Spoločnosti.

Krajanská mládež z Krempach, ako vyplývalo z diskusie členov výboru MS, rada chodi do klubovne a zúčastňuje sa kultúrneho života. MS má nadviazanú aj spoluprácu so športovcami v Spišskej Belej na Slovensku. Bolo by však veľmi dobre, keby sa táto spolupráca rozšírila aj na kultúrnu oblasť.

Dlhoročná a dobrá je tiež spolupráca medzi dýchovou kapelou našej Spoločnosti v Krempachoch a dýchovkou z Trstenej. Oba súbory sa vzájomne navštievujú, vymieňajú skúsenosti a nadviazajú skutočné priateľstvo.

V ďalšej časti diskusie sa krajania zaobrali otázkami klubovne MS, ktorá je v Obecnom kultúrnom dome. Je sice malá, ale veľmi dobre vybavená, čistá a pravidelne otváraná. Krajania ju radi navštievujú, aby si prečítali novinky, vypožičali knihy, zabavili sa a pobesedovali.

V klubovni nadviezujú súbory modernej hudby a divadelný krúžok. Okrem toho mládež má k dispozícii ping-pongový stôl, ktorý je sice na chodbe, ale mládež ho rada využíva.

V súvislosti s uznesením VI. zjazdu našej Spoločnosti o zaktivizovaní miestnych skupín v zapísaní detí na vyučovanie slovenčiny, výbor MS v Krempachoch podrobne diskutoval o tejto otázke. Krajania poukazovali na nevyhnutnosť vybaviť potrebné slovenské učebnice pre deti, lebo aj keď miestna skupina darovala škole gramofónové platne pre toto vyučovanie, nie je to predsa vystačujúce. Zdôrazňovali zároveň potrebu posielat učiteľov slovenčiny na jazykové kurzy na Slovensko, aby si zvyšovali kvalifikacie.

VALENT KRIŠTOFEK

Tento rok v rámci spolupráce miestnych skupín modernej hudby pod vedením F. Pacigu, ktorá pravidelne nadviezuje, ale je nevyhnutné, aby viaže vystupovala v krajančských obciach a to nielen na Spiši, ale aj na Orave.

ZÁPISY NA SLOVENČINU

Ešte raz pripomíname všetkým krajanským rodičom, že len do 15. mája môžete zapísť svoje deti na vyučovanie slovenčiny v miestnych základných školách a do 30. mája do lycea v Jablonke. Využite túto možnosť. Iba škola zaistí vašim deťom dobrú znalosť slovenskej reči.

UV KSČaS

25-ROČNÉ JUBILEUM

Štvrti storočia v živote národa je ma-lo, v živote človeka je to viac-menej polovica produkčného veku. A v živote závodu? Je to krásne jubileum, aké tento rok oslavuje obuvnícky kombinát Podhale v Novom Targu, zatiaľ naj-väčší priemyselný závod v Nowosaczkém vojvodstve.

Na ľahké povojskove roky, biedu a hlad si dnes obyvatelia Podhalia spomínajú už len pri väčších oslavách. Podhale, typická horská oblasť celé roky vyhľňalo svojich obyvateľov za prácu do cudziny, najmä do Ameriky. Nový Targ bol maličkým mestiečkom, zastávkou na ceste do Tatier.

19. marca 1950 vláda ľudového Poľska schválila návrh výstavby obuvníckeho kombinátu. Dňa 14. decembra 1953 Rada ministrov schválila uznesenie o zarezení výstavby kombinátu do plánu na roky 1954–55. Súčasne sa začalo školenie budúcich zamestnancov.

Miesto, kde sa nachádza závod, bolo zalesnené, preto prvými pracovníkmi boli drevorubači. Zemné práce sa robilo krompáčmi a najčastejším dopravným prostriedkom boli vozy s konským potahom. Väčšina robotníkov dochádzala do práce peši. Dobré sa pamäťam na to, ako zamestnanci kombinátu z Krempech dochádzali do Nového Targu 19 km na bicykloch tak v lete, ako aj v zime. Neskorý kombinát posielal pre nich nákladné auto s drevenými lavičkami. Ale nikto sa nesťažoval, všetci boli radi, že po celý rok majú prácu, teda aj lepšie životné podmienky.

Prvý pári obuvi niesli zamestnanci hrdo v prvomájovom sprievode. Potom nasledovala desaťmilióny pári a aj stotíky. Dnes kombinát vyrába 9 miliónov párov obuvi ročne, teda dokopy je to už vyše 180 miliónov párov. Svoje výrobky Podhale vyváža do 60 krajín na celom svete a samozrejme predáva na domácom trhu. Závod, ktorý je naj-väčším obuvníckym kombinátom v Poľsku, sa špecializuje na výrobu športovej obuvi.

Každý deň pracuje v kombináte 8000 ľudí. Sú to goralí z Podhalia, Oravy a Spiša. Dnes zamestnanci kombinátu dochádzajú do práce vlastmi a výše 60 autobusmi z oblasti od Zakopaného po Myślenice a od Chyžného po Szczawnicu-Krościenko.

Vďaka práci v kombináte sa Podhale a jeho okolie veľmi zmenilo. Život na vidieku sa stal ľahší a dnes sa už tak veľmi nelíši od života v meste. Všade je už zavedený elektrický prúd. V domácnostach sú elektrické chladničky, pračky, rádioprijímače a televízory. Mnohé gazdovstvá už majú vodovod a zamestnanci kombinátu si stále častejšie kupujú autá.

V rokoch 1955–56 sa v Novom Targu začalo budovať nové obytné štvrti, robotnícke hotely, detské jasle, materské školy a stredné technické školy. Mesto pomaly zabúda na predvojskovú zaostalošť.

26. apríla t.r., na sviatok pracovníkov ľahkého priemyslu, mnohí zamestnanci kombinátu dostanú za vzornú prácu vyznamenania. Vyzdvihne sa zásluhy tohto závodu v budovaní socialistickej spoločnosti.

Pri príležitosti štvrtstoročného ju-bilea želáme pracovníkom obuvnicke-

Obuvnický kombinát Podhale v Novom Targu.

ho kombinátu v Novom Targu vela úspechov do budúcnosti a všetkým základníkom, ktorí kupujú obuv zo tohto závodu, vela spokojnosť s jeho výrobkami.

FRANTIŠEK PACIGA

Niekol'ko slov o Živote

15. apríla t.r. pripadá 22. výročie vzniku redakcie Života. Pri tejto príležitosti uverejňujeme príspevok, ktorý nám poslal člen spoločenskej redakčnej rady kr. Bronislav Knapčík.

Bežne sledujem každé číslo Života, ale zvlášť pozorne čítam príspievky dopisovateľov. Správy, problémy, informácie o podujatiach ma spájajú s krajanským životom. Na stránkach Života je vidiť, že krajania sa stále častejšie pokúšajú písat nielen krátke správy, ale aj poviedky, reportáže, básne a pod., najmä zo svojho života. Niektoré príspievky sú uverejňované na pokračovanie, dokonca aj vo viacerých číslach, čo — podľa mňa — svedčí o dopisovateľskej vyspelosti krajanov. Napríklad zaujímavý článok Jána Kováčika Za chlebom do Brazílie som čítať ako napínavý román a netrpezlivu som čkal na každé nové číslo, v ktorom bolo pokračovanie. Škoda, že sa už skončilo. Spôsob, ako krajania vtedy cestovali, hľadanie práce, pomery v práci, popisy prírody a iné zaujímavosti nám všetkým, ktorí sme sledovali článok, asi doplnilo vedomosti o svete, o dávnej Brazílii a bohatstve jej prírody. Zároveň nám dovolilo uvedomiť si, aký pokrok sme odvtedy zaznamenali, aké máme dnes pracovné a životné podmienky. Bol v tomto článku skutočne zaujímavý kus krajanského života.

Aktívni činitelia Spoločnosti sa osobne dobre poznajú, ale na stránkach našeho krajanského časopisu sa máme možnosť zoznámiť s minulosťou tak jednotlivých krajanov, ako aj celého našeho hnutia. To je ďalší dodatočný klad sledovania našeho časopisu. Vedľa zriedkavo máme čas na rozhovory, na výmenu skúseností. Ale prichádzajú nám v ústrety Život, ktorý si vážime nielen po tejto stránke.

Myslim, že by bolo dobre, keby sme sa mohli na stránkach nášho časopisu častejšie oboznamovať s bohatou pokladnicou skúseností cestovania „za chlebom“, zvlášt v príspevkoch starých krajanov. Som presvedčený, že pre krajanov by to bolo veľmi užitočné. Vieme, že volakedy mnohí museli ďaleko odchádzať za prácou, ktorú doma nemohli dostať. Vieme aj to, že ju často hľadali mimo Európu, preto poznávacia hodnota spomienok o vtedajších ľahkostach by bola veľká. Možno by sme týmto spôsobom mali na stránkach Života druhé Červené víno? Osobne by som si také niečo veľmi rád prečítal.

Skúsenejši dopisovatelia Života by mohli pomôcť svojim známym, kamarátkam a kamarátom. Možno by sa nášli aj takí, ktorí by urobili reportáz z rozhovoru s krajanom, ktorý putoval po svete? Je to vďačná úloha pre slovenskú inteligenciu, najmä učiteľov z radov našich krajanov. Vedľa už vyše 20 rokov pôsobia prví učitelia — ab-

solventi Lícea so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke.

Učitelia zo Spiša a Oravy, ktorí vyučujú slovenčinu, majú rok-ročne možnosť doplnovať si vedomosti na kurzoch slovenského jazyka organizovaných cez prázdniny na Slovensku. Tie-to kurzy umožňujú účastníkom nadobúdať vedomosti potrebné aj pre tvorivé pôsobenie v krajanskom hnutí. Teda aj v prispievani do tlačového orgánu Spoločnosti — Života. Takýto trojuholník nám vytvára krátku cestu pre krajanské pero, krásne a bohaté témy.

BRONISLAV KNAPČÍK

Náimestovčania medzi krajanmi

Našich krajanov v Malej Lipnici a Hornej Zubrici navštívilo v januári ochotnícke divadlo Elektrón, pôsobiaci pri Mestskom dome pionierov a mládeže v Náimestove. Divadelníci účinkujúci pod vedením Ivana Krušinského predviedli 26. a 27. januára t.r. pre našich najmladších rozprávku Maškrtnici, ktorú videlo vyše 240 detí. V tých istých dňoch Elektrón predviedol pre dospelých divadelnú hru Alda de Benedettiho Dva tucty červených ruží, ktorú si v Malej Lipnici pozrelo vyše 140 krajaniek a krajanov a v Hornej Zubrici vyše 70.

Po divadelnom predstavení v Malej Lipnici výbor MS usporiadal krajanskú veselicu, na ktorej hral do tanca ochotnícky súbor gymnázia P.O. Hviezdoslava z Náimestova. Vďaka dobrej hre päťčlenného súboru sa vyše 200 krajaniek a krajanov veselo zabávalo, spievalo a tancovalo do neskôrnych nočných hodín.

Je to pekná iniciatíva, ktorú budú iste následovať iné miestne skupiny. Je určite dobrým prínosom do spolupráce medzi Spoločnosťou a slovenskými kultúrnymi telesami v rámci pohraničných kultúrnych stykov.

Organizujme súbory

Mal som možnosť zúčastiť sa ako vedúci kapely s novobelským folklórnym súborom MS KSČaS na tohorečnej Spišskej zime v Nedeci. Hoci odvtedy uplynulo už niekoľko týždňov, chcel by som sa podeliť niekoľkými úvahami o tomto podujatí.

Prehliadka, ktorou sa zúčastnilo 6 súborov, teda okrem nás ešte súbory z miestnych skupín v Nedeci a Kacvine, ako aj z Nižných a Vyšných Lapšov a z Krempech, bola sviatkom spišského folklóru. Po celej Nedeci sa v tento deň ozývali pekné spevy a tanec. Náš novobelský súbor, ktorý bol na Spišskej zime už po druhý raz, predviedol popri starých tancoch a spevoch aj dávny zvyky našich dedov a otcov chodenia s jasličkami. Veľmi sa páčil početné zhromaždenie divákov, ktorí pozorne sledovali i ostatné vystúpenia a všetky súbory odmenili vrelým potleskom. Ani nie div, vďačí všetci účastníci sa na toto podujatie dobre pripravili.

Len škoda, že na Spišskej zime neboli reprezentované aj ďalšie miestne skupiny našej Spoločnosti, ako napr. Tribš, Lapšanka, Čierna Hora, Repiska či Fridman. Sú to predsa dosť veľké dediny a v každej z nich by sa iste našlo tých párov dievčat a chlapcov do ochotníckeho súboru. Bolo by dobre, keby predsedovia a výbory miestnych skupín viac zapájali mládež do krajanského činnosti, pozývali na schôdze a angažovali pre organizovanie súborov. Mali by byť predsa v každej z našich obcí. To by upevnilo úlohu miestnych skupín v kultúrnom dianí a rozšírilo ich pôsobenosť.

JOZEF MIRGA

Dobrý príklad pre iných

Obrátil som sa s niekoľkými otázkami na krajana Jána Galiniaka z Krempech, ktorý buduje špecialisticke gazdovstvo so zameraním na chov jatočného dobytka.

FRANTIŠEK PACIGA: Prečo ste sa rozhodli pre špecialisticke gazdovstvo a presnejšie pre chov dobytka?

JÁN GALINIÁK: V našej oblasti sú dobré podmienky pre chov dobytka, to bol hlavný dôvod. Preto som začal výstavbu modernej maštie, v ktorej by mi technické výmenosti ulahlili prácu. Keďže som mal ľahkosti so získaním stavebných materiálov, obrátil som sa na gminný úrad, ktorý vyhovel mojej žiadosti. Dostal som pôžičku vo výške 150 000 zlatých, ako aj potrebné množstvo stavebných materiálov. Má už mechanické zariadenia na odstraňovanie maštalného hnoja a mechanickú miešačku krmív. Plánujem ešte mechanické podávanie krmív. Dobytok kŕmim predovšetkým silážou. Nepočítam s nakupovaním priemyselných miešaniek, základ budú tvoriť moje vlastné krmivá.

F.P.: Čo ste doteraz predali štátu?

J.G.: Minulý rok som predal 6 býčkov, zasa tento rok plánujem predaj ďalších 6 býčkov a 5 teliat. Denne predávam aj 10 litrov mlieka od troch kráv. Bol by som veľmi rád, keby sa u nás uskutočnila komasača. Mohol by som vtedy väčšie pozemky obrábať traktorm a iným mechanickým náradím.

F.P.: V minulosti ste boli členom výboru MS v Krempechach. Ako hodnotíte teraz prácu Miestnej skupiny?

J.G.: Práca miestnej skupiny a najmä výboru je podľa mňa na dobrej úrovni, ale malo by sa venovať viacnej pozornosti tanecnému súboru. Zároveň bolo by dobré usilovať sa, aby k nám prichádzalo viacnej súborov zo Slovenska. Máme predsa moderný kultúrny dom, ktorý zatiaľ málo využívame.

F.P.: Ďakujem za rozhovor.

FRANTIŠEK PACIGA st.

Zlaté jubileum

Vo februári 1980 manželia Anna a Dominik Kalatovci v Novej Belej oslávili 50. výročie sobáša, polstoročie spoločnej cesty životom, ktorú nastúpili v roku 1930.

Jubilanti sú vzornými krajanmi, členmi našej Spoločnosti od vzniku miestnej skupiny v Novej Belej v roku 1948. Krajan Dominik Kalata zastával v rokoch 1948–1959 funkciu pokladníka MS. V roku 1974 bol za dlhoročnú aktívnu prácu vyznamenaný medailou Za zásluhy pre KSČaS.

Manželia Kalatovci vychovali troch synov a dve dcéry. Dva synovia a jedna dcéra majú vysokoškolské vzdelanie.

Miestna skupina Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Novej Belej želá váženým jubilantom vela šťastia a zdravia v ďalšom spoločnom živote.

FRANTIŠEK BEDNARÍK

POĎAKOVANIE

DRAHÁ REDAKCIA ŽIVOT, vdaka Matici slovenskej a jej Ústavu pre zahraničných Slovákov v Bratislavе bol som na liečení v Trenčianskych Tepliciach na Slovensku. Cítil som sa tam výborne a môjmu stýranemu zdravu liečenie veľmi prospelo.

Preto sa obráiam na Vás s prosbou, aby ste na stránkach Života uverejnili moje čo najsrdečnejšie poďakovanie Matici slovenskej a jej Ústavu pre zahraničných Slovákov v Bratislavе i osobne jeho vedúcej p. Anne Istvánovej, šéfredaktorovi krajanského časopisu Život Adamovi Chalupovi a všetkým ostatným, ktorí sa k tomu pričinili, že mi bolo umožnené túto liečbu absolvovať. Mal som možnosť sa osobne presvedčiť, že v socializme liečebné ústavy a rekreácie strediská slúžia predovšetkým pracujúcemu ľudu.

Ešte raz srdečne ďakujem a znamenam sa s krajanským pozdravom.

AUGUSTÍN BRYJA

Dne 16. března roku 1980 zemřel ve věku 64 let kněz BOGUSLAW NIEWIECZERZAL, duchovní pastýř farnosti evangelické reformované církve v Kučově, vyznamenaný Zlatým křížem Za zásluhy. Zemřelý byl organizátorem a mnoholetným činitelem Mistní skupiny KSČaS v Kučově a dopisovatelem časopisu Život. Loučíme se s ušlechtilým člověkem, jehož si krajané hluboce vážili.

MS KSČaS v Kučově
OV KSČaS v Zelově
ÚV KSČaS
redakcia Života

UPREDNOSTŇOVANIE CHOVU DOBYTKA

Úlohou polnohospodárstva v najbližších rokoch bude popri intenzívnom rozvoji rastlinnej produkcie aj rozvíjanie chovu, najmä chovu dobytka. V plánoch na roky 1981—85 je zretelne určené, že hlavným smerom živočíšnej výroby je chov dobytka, ktorého stav sa má do roku 1985 zvýšiť do 15 až 15,5 mln kusov. Tieto plány vychádzajú z faktu, že v Polsku sú veľmi výhodné podmienky pre chov dobytka, keďže máme dostatočné množstvo lúk a pastvin, rozvinutú výrobu rastlinných krmív a konečne kvalitný dobytok.

Hygienický vzhľad maštale a dobytka má takto veľký vplyv na produkčné podmienky.

Foto: CAF

apríl-máj 80

Konečne máme prvý mesiac skutočnej jari, hoci neprišla v celom Poľsku v tom istom čase a s ustálením, stabilným počasím. Teda v apríli môžeme očakávať teplé dni so slnkom, pri ktorom sa už možno opaľovať, oveľa menej studených dní, trážok a krátkych búrok typických pre apríl a dokonca sneh. Najteplejšie by malo byť v tretej dekáde.

Menlivé aprílové počasie s veľkými výkyvmi teploty potvrdzujú aj ľudové pranostiky: — Hoc v apríli slnko hreje, často pole sneh záveje; — Dubnový snih hnoji pole, rodí trávu; — Keď v apríli slnko hreje, rolník neschudobnie; — V apríli prší na raz, v máji na pšenicu, v júni na jačmeň; — Hojně v dubnu vítr duje, stodola se zaplňuje; — Ak hrní na sv. Vojtecha (23.IV.), buď na poli útecha a keď na Vojtecha ráno dásť padá, do polovice leta sucho

predpovedá: — Je-li duben pěkný, buď květen ještě lepší.

Ale čo bude s jarou ďalej, v máji? Je to už celkom jarný a veľmi dôležitý mesiac pre prácu na poliach a v našich pridomových záhradkach. Pravdepodobne bude dosť teplý a teplejšie počasie sa bude striedať so studeným. Ako obvykle sa nezaobide bez teplého májového dažďa a búrok. V niektorých oblastiach, najmä v prvej polovici mesiaca, môže byť krupobitie a dokonca aj sneh. Začiatkom mája teplota kolíše v rozmedzi +12 až 20°C, závisí od oblasti krajiny. Noci môžu byť ešte dosť chladné, nie sú vylúčené dokonca ani mráziky.

V druhej dekáde nastáva ochladenie, čo ľudové pranostiky pripisujú Pankrácovmu, Servácovu a Bonifácovu (12., 13. a 14.V.), ktorých nazývajú stúdenými záhradníkmi. Iné ľudové príslavia o prvej polovici mája hovoria, že: — Prvomájový dásť veští neúrodu; — Na sv. Floriána (4.V.) dásť hustý, bude zber bohatý, dobrý a čistý; Sv. Stanislav (8.V.) ľan seje, sv. Žofia (15.V.) konope a sv. Urban (25.V.) jačmeň a oves káže končiť rolníkovi; — Sv. Žofia klasy rozvíja; — Veľa chrústov v máji, proso bude ako v háji. Tento pre májové obdobie charakteristický hmyz má ok. 2,5 cm, lieta rýchlosťou 2—3 m/sek a na svet prichádza zo zemných skrýš v hĺbke 70—80 cm. Poznamejme, že bývajú máje, keďže je na

Avšak výskumy dokazujú, že by bolo možné dosiahnuť 4 000 litrov ročne od kravy aj v našich podmienkach, keby sme okrem stáleho zdokonalovania rasy používali racionálnejšie metódy kŕmenia, ošetrovania zvierat a hygiena. Gminné polnohospodárske služby musia v tejto oblasti mnoho doháňať, najmä ak si uvedomíme, že každý rolník, dokonca aj na najmenšom gazdovstve, chová jednu alebo dve kravy, pričom si neraz neuvedomuje, aký osoh prinášajú tieto základné, racionálne metódy chovu.

V Poľsku sa pre klimatické podmienky a obmedzené množstvo jaderných krmív chová dobytok mliečno-mäsového typu. So zretelom na zvýšenie kvality mäsa tohto dobytka a jeho jatočnej váhy bude sa vo väčšom rozsahu než dosiaľ križiť menej produktívne kravy s býkmi mäsných rás, hlavne Charolaise. Neznáši to dojivost kráv, ale potomstvo určené hlavne na jatočné ciele bude väčšie. Teda všeobecne sa bude premiovovať rolníkov za predaj jatočného dobytka patričnej váhy a patrčnej kvality.

Dodávanie na trh patričného množstva mäsa je základným problémom najbližších rokov, ktorý musí vyriešiť naše polnohospodárstvo. Keďže máme veľké možnosti zvýšenia produkcie hospodárskych krmív, je to úloha reálna. Veľký význam bude mať rozvoj chovu dobytka, na čo chceme upozorniť všetkých, predovšetkým rolníkov z oblasti Spiša a Oravy.

MB

stromoch plno chrústov a vo vzduchu okolo hájov počuť charakteristické „bzucanie“. Ale bývajú aj také máje, keď iba s námahou možno nájsť jedinečné jedince. S čím to súvisí, odkiaľ chrústy schované hlboko v zemi vedia, že máme už máj? — je to jedno z tajomstiev prírody.

Iným tajomstvom je schopnosť vtákov, hmyzu, rýb a plazov predvídať počasie. Patrí k nim zelená žabka čiže rosnica, ktorá zimu trávi v zemi v hĺbke ok. 60 cm. Na povrch vychádza až začiatkom apríla s hlasným kvákaním. Tieto žaby presne vedia, kedy môžu opustiť svoju zimnú skrýš. Totiž podobne, ako všetky plazy, patria k obojživelníkom. To znamená, že teplota ich tela závisí od okolia. Teda keďže nevedeli predvídat nepredvidaný mrázik, mohli by po opusení skrýš zahynúť a v našej zemepisnej šírke by už davo vymreli najmä preto, že máj obmedzenú schopnosť vidieť. Avšak o stave počasia ich veľmi dôkladne informuje organizmus, svojho druha „vnútorný tlakomer“. Hovorí im, kedy môžu bezpečne vyjst na zem, poukazuje na zmeny počasia a zároveň na zmeny tlaku. Keď prichádza tlaková výš, žaby začinajú oveľa skôr kvákať, keď ide tlaková niž, mlknú alebo sa dokonca schovávajú v zemi. Takýto dodatočný zmysel majú nielen žaby, ale aj iné plazy, hady a hmyz.

(ZOZB. MIŠO)

Zaujímavosti

VÝŠKA 12 cm, váha 100 g, zlatohnedý kožušek, hlások tenučký ako kuriatko — takto vyzierajú miniatúrne opičky, ktoré možno obdivovať v stockholmskej ZOO. Sedemčlenná opičia rodina býva pre svoju veľkosť v akváriu.

CENY PAV za práce z oblasti polnohospodárstva a lesníctva dostali o.i. autori prác o využití odpadových vôd, o chove ošípaných a o výskumu moč nad obsahom medi v pôde a v rastlinách. Zasa minister polnohospodárstva odmenil tvorcov kombajnov pre zber riebezľí, očkovacej látky proti eryspeloidu (ruža u ošípaných), ako aj novej technológiu súšenia listov svetlého tabáku.

BYLO ZJIŠTÉNO, že nejvíc složek, pro zdraví nebezpečných, je na konci kourenie cigarety. Prvni „šluhy“ (asi 1/3 dĺžky cigarety) obsahují 19,2 proc. škodlivých substancí, ďalší porce (druhá tretina) ďaž 32,7 proc. a posledná časť až 48,1 proc.

Nejlépe tedy zhasnout cigaretu v polovinе, když už někdo musí kouřit. Je to plýtvání pouze zdánlivé — šetří zdraví.

SKORÉ ODRODY SLNEČNICE Nasledovala pribudla nová odrôda slnečnice, odolná proti pliesni, ktorú vysteľovali vo Francúzsku. V roku 1979 vo Francúzsku pestovali slnečnicu na ploche 80 000 ha, pričom jej druhy sú spolovice francúzske a spolovice americké. Vo väčšine sú neskoré alebo priemerne neskoré odrody, čo v prípade daždivej jesene má za následok pokles úrody a nútí umele sušiť semená. Vďaka skoršiemu dozrievaniu je úroda novej odrody istá, nezávisle od potevnostných podmienok. V normálnom roku je úroda tejto slnečnice iba o niečo nižšia, ako neskorých odrôd, ale v daždivom roku neskoré odrody dávajú ovela nižšiu úrodu. Skoré dozrievanie dovoluje pestovať túto odrodu na areáloch nachádzajúcich sa ďaleko na sever od oblastí, kde sa vo Francúzsku tradične pestovalo slnečnicu.

UNIKÁTNA TRÁVA. Odborníci z arménskeho agrochemického ústavu vysteľovali unikátny druh trávy s bohatým obsahom vitamín a minerálnych solí, ktorá rastie niekoľkorát rýchlejšie ako dosiaľ známe druhy trávy. Okrem toho zistili, že dobytok kŕmený touto trávou lepšie príberá na váhe a hmyz dávajú viac mlieka.

V ANGLICKU krava s nepríliš vhodným pre zviera menom Eva dala za 17 rokov 157 ton mlieka a prekonala najlepší doterajší výsledok „kolegyne“ z Michigangu v USA.

Z KALENDÁRA NA —

máj-květen

Dnes sa pozastavíme pri hospodárení krmivami. Často o tom píšeme. Je to zdôvodnené tým, že základným smerom polnohospodárstva v oblasti, kde býva väčšina našich čitateľov, by mala byť živočíšná výroba. Také sú totiž pôdno-klimatické podmienky v horských a podhorských oblastiach.

Keď už živočíšná výroba, tak aj krmiva, hlavne z vlastného gazdovstva. Sú to totiž krmivá spravidl spolahlivé, najlacnejšie a budú podmienovať rozvoj živočíšnej výroby.

Z rôznych príčin sa nemožno zameriavať na to, aby kupované priemyselné krmivá boli základom výkrmu zvierat. Snažíme sa predsa odstrániť nákup obilia a krmovinových komponentov z iných štátov.

Teda keď vlastné krmoviny, tak aké?

Ešte raz chceme upozorniť na pastviny, ktoré sú základným činitelom výživy zvierat. Je predsa známe, že ešte nikto nevynašiel lepsi metód udržania zvierat na jar, v lete a na jeseň, ako vypásanie. Dobrá pastvina poskytuje najlepšie, najväčnejšie krmivo, ktoré uspokojuje všetky požiadavky zvieriacích organizmov. K tomu ešte dochádza pohyb zvierat, pôsobenie slnečných lúčov nutných pre zdravie zvierat.

Tieto požiadavky nemôžu však splniť „ledajaká pastvina“. Pastvina si vyžaduje starostlivé ošetrovanie, hnojenie a racionálne využívanie.

Spomedzi mnohých ošetrovacích prác hodno spoľahlivé odstraňovanie nevypasených trsov trávy, rozhadzovanie krtovisk, zvieracích výkalov atď.

Pastvina má svoje hnojivové potreby, závislé — samozrejme — od druhu pôdy a iných činitelov. Na minerálnych pôdach sa odporúča siat na jar, keď zmizne sneh, 70—90 kg fosforu a 120—180 kg draslíka (potasu) na hektár, zasa na organických pôdach 90—100 kg fosforu a 160—200 kg draslíka na hektár. Hodno tuná poznamenané, že organické pôdy sú také, ktoré obsahujú veľké množstvo prsti. Dávka dusíka (azotu) by mala byť následovná: na minerálnych pôdach — 200—300 kg a na organických pôdach 60—180 kg na hektár.

Dusíkaté hnojivá by sa malo vysievať v niekoľkých dávkach: prvé pred začiatím vegetácie rastlín, ďalšiu po vypasení pastviny. Draselné hnojivá by sa malo deliť na dve dávky:

— polovicu skoro na jar spolu s fosforečnými hnojivami, druhú polovicu po treťom vypasení pastviny.

V hospodárení pastvinami je najdôležitejšie racionálne využívanie plochy. Keď píšeme o pastvinách,

nemyslíme na drobné záhumienky alebo malé pasienky, po ktorých chodia spoločne kravy, ovce, kone a husi.

Aby pastvina plnila svoju úlohu, musí mať príčne rozmiary. Moderný spôsob využívania pastvín známená totiž ich delbu na jednotlivé diely, vypásané postupne rôznymi druhami zvierat.

Za priemerné obsadenie zvierat na 1 hektár pastviny sa považuje 2,5 „veľkých kusov“. Veľký kus je zmluvou jednotkou prepočítanou na vzor kravy, ktorá važí 500 kg, čo prakticky znamená napr. 10 oviec.

Keď máme dostatočne veľkú pastvinu, môžeme zvieratá preháňať každých pár dní z jedného dielu na druhý a budeme mať istotu, že vždy budú mať čerstvú trávu. Možno sa vtedy o pasienok patrične staráť a racionálne ho hnojiť. Možno na ňom napr. dosiahnuť od kráv štvornásobne vyššiu produkciu mlieka v porovnaní s vypásaním na tradičnom pa-

sienku. Podľa vedeckých poznatkov je nesprávne privádzanie zvierat na pastviny ku kolíku, čím sa zvieratám určí istú obmedzenú plochu rastlín na vypásanie. Avšak aj tak je to lepši spôsob, ako vypúštanie zvierat od jarí do jesene na pastvinu, bez žiadnej kontroly tejto pastviny.

Zavádzajú sa aj tzv. striedavé používanie pastviny. Spočíva to v spojení funkcie pastviny s funkciou lúky — odrastnutú trávu na pastviny sa z času na čas kosi. Prosieva to rastu produkтивitu lúk a pastvín. Tento spôsob, keď ide o lúky, možno odporúčať iba vtedy, keď sú neďaleko gazdovstvá. Vyhľadávanie zvierat na pasienok vzdialenosť napr. viac ako 1,5 km sa neodporúča, keďže sa to spája so stratou energie zvierat, znižovaním ich produkтивity.

S.D.

KEď POZÝVAME HOSTOV

Keď pri príležitosti sviatkov, menín alebo pri iných príležitostach pozývame hostov, neobávajme sa im povedať, kto ešte príde a kolko osôb je pozvaných. Takáto informácia sa iste pozvanej osobe zíde z ohľadu na to, aby vedela, ako sa má obliecť buď sa nedopustila netaktnosť pri predstavovaní, keď zle počuje priezvisko a pod.

Skôr ako prídu prví hostia, nesmieme zabúdať na to, aby sme dôkladne vyvetrali byt. Kuchynské vône by sa nemali tahať po celom byte.

Keď už hostia prídu, nenúšme ich čakať na domácu paní alebo domáceho pána. Domaci musia už čakať na hostov.

Ako posadiť hostov pri stole?

Najčestnejšie miestá sú po pravej a ľavej strane domácich. Potom usádzame pri stole striedavo ženu, muža, ženu atď.

Pri určovaní čestných miest mužom musíme pamätať, že treba brať do ohľadu ich vek, postavenie, vzťah k domácom. Ženy usádzame pri stole podľa postavenia manžela s jednou výnimkou, že sú práve tou osobou, ktorú si cheme zvlášť uctiť. Nezabúdajme ani na to, že:

— manželia by nemali sedieť vedľa seba, ale snúbenci áno.

— v rodine na prvom mieste sedia starí rodičia, svokrovec, rodičia atď.

Chceme ešte pripomenúť, že pri predstavovaní hostov vždy predstavujeme: muža žene, mladšiu osobu staršej, slobodnú ženu vydatej žene.

Sú to najvšeobecnejšie pokyny týkajúce sa prijmania návštev doma. Ale najdôležitejší je milý úsmev domácich a ich srdcenné slovo.

Kvôli orientácii tu sú dva príklady usádzania hostov pri stole:

domáca paní

muž	žena
žena	muž
muž	žena

domáci pán

2

žena	muž
domáci pán	domáca paní
žena	muž

Krátkozraký pochopil, že nepřišel na hon na zajice; proč se nesměly tolik diví, že není milován?

(A. Maurois)

Kedy sme v najlepších rokoch...

NAJRAJŠIA — tou prirodzenou krásou neskrášlenou kozmetickými prípravkami — je žena po skončení dvadsaťročia života. Avšak medzi znalcami ženskej krásy je aj veľká skupina ľudí, ktorá tvrdí, že až okolo štyridsiatky má žena takú tvár, akú si „vypracovala“ — teda plnú tepla, výrazu a charakteru, treba preto, že má už prvé vrásy. Muži vraj majú taktiež vo svojom životopise — po mládeneckom — druhé obdobie, v ktorom sa ich vysoko hodnotí za krásu a pekný vzhľad, ktoré pripadá po štyridsiatke.

ZAMILOVANÍ bývame najviac, najromantickejšie, ale aj nekriticky vraj ako dvadsaťroční. Avšak obdobie skutočnej, silnej lásky pripadá, najmä u mužov, v neskorších rokoch. Stáva sa, že až medzi 45. a 50. rokom života skutočne vedia, čím by mal byť tento cit. Ženy dospievajú k určitému konkrétnym výsledkom v uvažovaní o tejto otázke okolo štyridsiatky. Romantickú „slepú“ lásku už majú za sebou — teraz by chceli byť obklopené starostlivostou, nežnosťou, mať istotu, že partner nesklame, že bude verný.

(pokračovanie v nasl. čís.)

Túto rôznofarebnú vestu môžete využiť nielen k nohaviciam a košeľovej blúzke, ale aj k sukni. Je slušivá, teplá a celkom iste ju budete dlho nosiť.

Z DOMÁCEHO HRNCA

Ked varíte vajcia na tvrdo odporúčame, aby ste pridali do vody trošku soli. Uľahčuje to neskôr obieranie, keďže škrupinu možno ľahšie odstrániť. Za tým istým účelom sa odporúča po uvaření ponoriť vajcia na chvíľu do studenej vody. Prídavok soli do vody, v ktorej varíme vajcia, predstieha praskaniu škrupinky.

Vajcia na tvrdo sa nesmie variť dlhšie ako 6 minút (na strednom ohni). Vajcia, ktoré varíme dlhšie, majú navôkol žltka modravý kruh a zaváňajú sírou.

Skúsené gazdinky tvrdia, že hnedé škrupinky sú pevnejšie, teda trvanlivejšie, ako čisto biele.

Veľký, očistený a na kolieska pokrájaný zemiak nám zachráni presolenú polievku. Zemiak môžeme využiť aj pri preprave kvetov na väčšie vzdialenosť. Treba v ňom vydlať dierku a vložiť do nej stonky kvetov.

Minimálne množstvo soli, ktoré naspeme do flaše, predstieha skazeniu olivového alebo jedlého oleja.

Zasa čitateľkám, ktoré majú rady ručné práce navrhujeme, aby sa pokusili o túto originálnu kombináciu. Na fialovej skladanej sukni a šátku tej istej farby je vyšívana kytică krókusov. Krókusy sú fialové a žlté — tak ako pletená blúzica.

KÝM MLÁĎA DOSPEJE...

Plochá noha je iba zriedkavo vrodenou vadou. Najčastejšie je následkom chybnejho ošetrovania malého dieťata. Profylaxia plochej nohy spočíva v dobrodržiavani následujúcich pokynov:

— Treba dieťatu dovoliť podla možnosti často chodiť boso po rôznom povrchu od trávy po štrk.

— Od 22—24 mesiaca života (závisle od ročného obdobia) stavať dieťa boso na tráve a piesku.

— Do 3. roku života obúvať dieťatu iba obuv s vysokou pevnou sárou a zdravotnou vložkou.

— Od 3. roku života obúvať dieťatu obuv s pevnou sárou v pomere k podôšve.

— Od 5. roku života obúvať dieťatu obuv typu „juniorki“.

— Nedovoliť dieťatu behať boso po byte do 7—8 roku života, bez ohľadu na to, akú máme podlahu a čím je prikrytá.

— Nesmie sa kupovať obuv veľkú, do ktorej musí dieťa dorastať, napr. o dva čísla väčšiu.

— Vyhnúť sa situáciám, v ktorých dieťa stojí dlho bez pohybu.

— Nedovoliť dieťatu, aby stálo v rozkroku.

— Nedopustiť, aby dieťa malo väčšiu váhu, keďže tučné deti majú najčastejšie plochú nohu, ako aj iné vady dolných končačín (čapťavé alebo zapadnuté kolena).

Manželstvo — to je udalosť, po ktoré muž prestane kupovať kvetiny a začína kupovať zeleninu.

Žena a předsudky

Často se tvrdí, že ŽENY JSOU SLABÉ, A PROTO SE NIKDY NEVYROVNAJÍ MUŽŮM.

Ne ke všemu je zapotřebi svalů a sily. Žena nebude nikdy konkurovat mužům vzpěračům, ale může konkurovat mužům básníkům, hercům ba i matematikům a ekonomům.

MUŽ CHCE OVLÁDAT, ŽENA MÁ TOUHU SE PODRÍDIT

Většina mužů už tradičně dobývá ženu. Zpočátku, když se vztah mezi mužem a ženou rodi, má proto už obvykle vedoucí určující postavení. Po delší známosti nebo v manželství se však určující postavení přesouvá na ženu.

KDYŽ SE ŽENA ZDRÁHÁ, NEZNAMENÁ TO JEŠTĚ, ŽE MUŽE NECHCE

Stará, již dávno nepravdivá pověra. Kdysi patrilo k dobrému vychování žen dělat drahoty. Dnes se můžete všadit, že když žena řekne, abyste ji nechodili na oči, že to skutečně tak také myslí.

Aj na jar môže byť ešte chladno, preto prinášame dnes tento model originálneho pulóvríka, ktorý si môžete sami upliest. Je široký, rovný, s kimonovými rukávmi a okrúhlym výstrihom. Na našom obrázku zlatozlatej farby.

Zenam, ktoré rady pletú, navrhujeme tento veľmi slušivý pulóver, ktorý si možno obliecť aj na menšie spoločenské príležitosti. Na našom obrázku je z bielej vlny, má špicatý výstrih a vyšívany kvety. Sukňa a opasok sú fialové.

mladým mladším najmladším

JÁN KOSTRA

škovránok

Škovránok spieva z vysokého neba.
Ked' sejú zrno do polí,
on spieva, aby bolo chleba
do sýtosti a po vôle.
Škovránok spieva oráčom,
škovránok spieva rozsievačom.

On vždycky spieva o dačom,
on vždycky spieva o voľačom.
Má teplé hniezdo skryté v tráve
na zemi v jarnom rozkvete,
a preto spievajú vo výsave,
ako je krásne na svete.

ZUZANA BOHUNOVSKÁ

Hankina premena

Katka a Hanka boli dobré priateľky. Aspoň si to o nich všetci mysleli. Ale raz si Katka priniesla do školy krásne pero. Nezvyčajné na ňom bolo, že ked' sa hore zatlačil gombík, rúčka v strede sa rozsvietila. Všetky deti jej závideli. Aj Hanka.

Ked' sa Katka cez prestávku išla prejsť, položila Hanka na pero písanku a o chvíľu ju, akoby nič vzala. Samozrejme, aj s perom. V šatni ho vložila do vrecka svojho kožušteka a vrátila sa do triedy.

Katka bola veľmi smutná. Prehladala všetky lavičky. Bezvýsledne. Napokon učiteľka vyzvala žiačkov, aby ten, kto pero vzal a teraz sa hanbi priznal, nechal pero po vyučovaní v najvyššej zásuvke jej stola.

Hanka túto výzvu nebrala vážne. Celo popoludnie si obzerala pero a tešila sa, že si ho večer zažne.

O dva dni sa však začala cítiť akási nesvoja. Ved' sa so svojou radosťou nemôže s nikým podeliť! Dokonca ani mame nemôže pero ukázať. Iste by sa jej spýtala, odkiat ho má. Preto Hanka starostlivo ukryvala pero do skrinky medzi knihy. Stále naň myslela, no už nie s radosťou, ale s obavami, aby nikto neprišiel na to, že ho vzala práve ona. Katkina priateľka! Ani na Katku sa už nevedela pozerať ako predtým a za nepozornosť pri vyučovaní dostala poznamku do žiackej knížky. Vtedy sa rozhodla.

Na druhý deň ráno, ako zvyčajne, pozrela sa učiteľka do zásuvky svojho stola a neverila vlastným očiam. „Katka, tvoje pero sa našlo!“ Katka od radosťi priam žiarila. A spolu s ňou sa tešila aj Hanka, ktorá pochopila, že získať niečo nečestne, vôbec neprináša radosť.

DIVÉ MORKY

Preložila MÁRIA NEVRLA

Ked' prví Európania osídlili Austráliu, nachádzali kde-tu veľké hŕby listia pospané zemou. Netušili, že sú to hniezda vtákov. Neskoršie tých vtákov nazvali divými morkami.

Tabon, čiže divá morka, žije v južnej Austrálii. Na počiatku austrolskej jesene — v aprili, samci tabonov sa škripia so susedmi o výhodnejšie miesta pre výstavbu hniezda-pareniska. Na vybojovanom priestore vyrýva samec meter hlbokú a dva metre dlhú jamu. Do nej nahádže všetko lístie a konáriky, ktoré nájde. Na „výstavbu“ hniezda potrebuje tabon štyri mesiace. Jeho hniezdo je v pravom slova zmysle inkubátorom: lístie, nahádzané do jamy, pomaly hnieje. Počas hnitia vzniká teplo, ktoré zohrieva vajíčka. Ked' je hniezdo dostavané, dovolí samček samičke priblížiť sa k jeho výtvoru. Potom pieskom zahádže vajíčka, ktoré samička zniesla.

Celých desať mesiacov má samček nepretržite službu pri „inkubátori“. Práce a starostí je vela. Prišla jar — slniečko už prihrieva. Celé hodiny preráža samec zobákom vetracie otvory, aby z „inkubátora“ unikalo prebytočné teplo. Aj teplotu v „inkubátori“ skúša zobákom. Večer vetracie otvory, ktoré spravil cez deň, zasype. Ved' noci sú ešte chladné. Aj zájst dačo treba. Odbehne, kde-tu čosi uchmatne a zje. Veľmi sa však nevzdáluje.

A hla... z hŕby listia vyliezajú kurčatá jedno po druhom. Ale otec im nepomáha dostať sa zo zapareného lístia. Len čo sa kurčatá vydriapu von, podhô do krovia. Tam sa skryjú a zhlboka oddychujú — sú veľmi vyčerpané. K večeru im perie na krídelkách obschne a kurčatá vzlietnu na akýkolvek strom, aby na ňom prenocovali. A tak žijú samičku, bez otca, bez matky, bez bratov a sestier.

Čo je vlastne stôl?

Najprv sa vás spýtam, či viete, čo je stôl. Stôl je stôl, povie jeden v vás. Druhý ho múdro doplní, že stôl je kus nábytku. Je to tak. No aj ja mám pravdu, ked' vratím, že stôl je nás kamarát. Hla: sedíme pri ňom, pomáha nám pri písaní domácich úloh, pri čítaní, pri drobných domácich práceach a, pravdaže, aj pri jedení. Bez neho by bol nás život ľahší. Inakši, nepohodlný. Preto by sme mu mali byť povdăční. Lenže ja poznám ľudí, ktorí si ho nevážia. Majú na ňom veľký neporiadok. Vtedy by stôl najradšej ušiel do iného domu. Ušiel by, ved' má štyri nohy, ale stôl počká. Počká, lebo dúfa, že ho očistíme, okrášlime poriadkom, čistým obrusom, solničkou a vázou kvetín. Ne rád by nás u susedov zahanbil. Taký je on kamarát!

JAN FEKETE

RAK

To ste ešte nevideli!
Po potoku ide ráčik,
ide ako malý vláčik,
vlečúci sa pri tuneli.

Ide, ide, prudko cúva,
ide k diere, kde nocúva.
Chýbali mu zadné svetlá,
tak ho naspäť vlna zmietla.

JEŽ

Jožko čaká ježka,
ale ježko mešká.
Opravuje domček,
vraj mu spadla strieška.

Spadla celá chyžka,
zvalila ju myška.
Spadla strieška gaštanová,
škoda, bola ešte nová.

KRT

Bez pluha a bez koní
krtko rozrýl záhonu.
Nemal čakan, nemal ryl,
dom bez okien postavil.

Záhradník si utrel fúzy:
Tento krtko ma už mrzí!
Stále vŕta, vŕta, ryje,
škrabe sa do Tramtie...

Napísal ŠTEFAN BALAK

Cha-cha

— Peter, vymenuj tri zvieratá, ktoré žijú v Afrike.
— Dva krokodíly a jeden lev.

— Ked' ideš do školy, vždy si musíš dobre umyť ruky.

— Načo? Ja sa nikdy nehlásim.

— Velryba sa žíví výhradne malými živočíchmi, napríklad sardinkami, — vysvetluje dôležito Palko Ďurovi.

— A ako súhne denne otvárať takto krabičiek?

— Môžem byť potrestaný, ked' som nič neurobil?

— Nie, nemôžeš, čo sa stalo?

— Ale, včera som si nenašiel domácu úlohu.

— Valika, prstom sa na ludí neukazuje!

— Ale mamička, ved' ten prst sa volá ukazováčik.

Malá Evička sa stratila mamičke. Pýta sa staršieho pána:

— Nevidel ste, prosím, jednu mamičku bezom mňa?

— Elenka, prečo sa s Károlkom nerozpráva?

— Lebo sa mi prisnilo, že vianočnú tortu zjedol celú sám.

Pred školou odstraňujú žiaci sneh z chodníka.

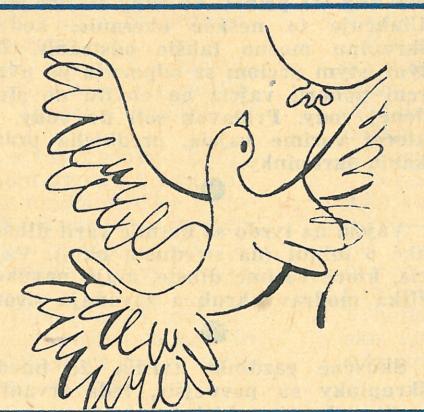
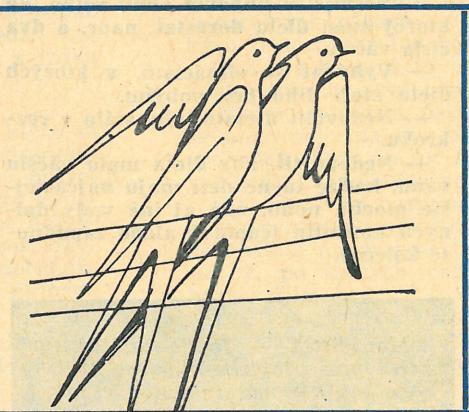
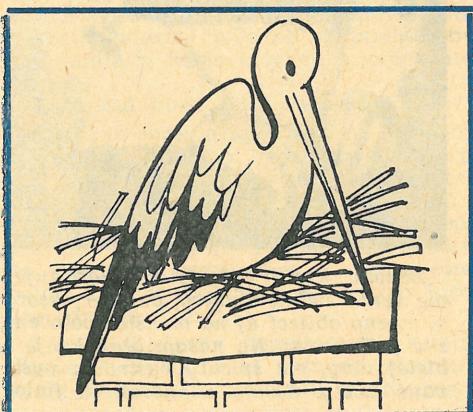
— A ty prečo nepracuješ s ostatnými? — sputuje sa ujo školník Ondrej.

— Ja chodím do školy iným chodníkom.

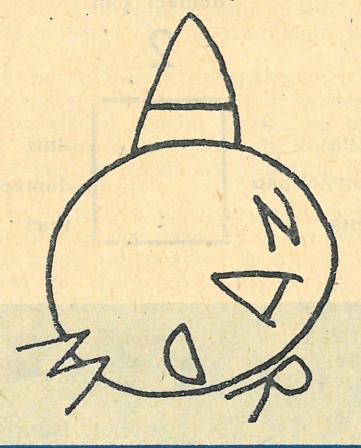
Chi-chi

Obrásky si pekne sami malujeme pastielkami

Vyfarbené obrásky pošlite do redakcie. Najlepšie odmeníme knihami.

Z ktorých písmen je nákreslený tento pajáčik?

RADY ■ PORADŇA ■ RADY ■ PORADŇA ■

PRAWNIK

W ZWIĄZKU Z POW-SZECHNYM PRZYZNA-WANIEM RENT I EME-RYTUR DLA ROLNIKOW OD 1 LIPCA 1980 ROKU, ZROZUMIALE JEST ZA-INTERESOWANIE TYMI SPRAWAMI. BEDZIEMY TE WĄTPLIWOŚCI WY-JAŚNIAĆ LISTOWNIE LUB W TEJ RUBRYCE, JEŻELI KONKRETNIA KWESTIA ODNOSIĆ SIE MOŻE DO SZERSZEGO OGÓLU ZAINTERESOWA-NYCH.

Czytelnik AB z Orawki zapytuje: W 1976 roku mat-

ka, która ma lat 70 i jest wdową, przekazała mi gospodarstwo rolne, 7 hektarów. Gospodarstwo to było wspólne, mojej mamy i mojej ciotki, która ma obecnie 66 lat. Czy w tej sytuacji mojej ciotce należy się również emerytura?

Począwszy od 1 lipca br. ustanowiona przewiduje również świadczenia pieniężne dla tych rolników, którzy przekazali swoje gospodarstwa przed 1.I.78 zstępemu lub zstępny, a więc dzieciom, wnukom i ewentualnie prawnukom. Z tego wynika, że przekazanie gospodarstwa innej osobie np. bratu czy siostrzeńcowi uprawnienie do tego świadczenia nie daje. Jeżeli ciotka nie ma własnych środków

utrzymania ani osób zobowiązanych do alimentacji, może ubiegać się o przyznanie zasiłku z funduszy pomocy społecznej.

W tym przypadku matka naszego czytelnika ma prawo do świadczenia emerytalnego, które wynosi 750 złotych miesięcznie, jak również przysługiwać jej będzie bezpłatna pomoc lecznicza oraz inne świadczenia, z których korzystają osoby pobierające emeryturę czy rentę.

Przy okazji podajemy inne ogólne zasady obejmujące tego rodzaju przypadki. Gospodarstwo musiało być przekazane zstępny niedopłatnie. Jeżeli zostało sprzedane, świadczenie nie przysługuje, chociażby za-

kupił je syn czy wnuk. Zastrzeżenie sobie dożywocia przy przekazaniu niedopłatnym gospodarstwa nie pozwala uprawnień do tego świadczenia. Uzyskanie świadczenia pieniężnego nie zwalnia zastępnego od wykonywania praw dożywocia. Prawo do świadczenia pieniężnego uzależnione jest również od nieposiadania własnych stałych źródeł dochodu.

Przypominamy, że wyzwalające informacje w sprawach rent i emerytur dla rolników uzyskuje się w każdym urzędzie gminnym, który również zatwarła te sprawy zainteresowane.

M.B.

WĘTERYNARZ

WŁOŚNICA ŚWIŃ

Na włośnicę chorują świnie, szczury, psy, koci oraz ludzie. Wywołuje ją małe, nitkowate paski zwany włośnieniem lub trychiną. Dojrzałe włośnie żyją w przewodzie pokarmowym zwierząt. Postać młodociana paski przebywa w wnętrzach tych samych zwierząt. Znajdujące się w przewodzie pokarmowym

świnie dojrzałe włośnie żyją krótko. Samice ich, napełnione młodocianymi postaciami, przebijają się do ścianki jelita. Tu samica rodzi potomstwo, które przez naczynie krwionośne z prądem krwi zostaje przeniesione do mięśni. Tam dookoła młodocianego włośnia wytwarzają się tarczki osłaniające paski. Skoro włośń dostanie się do żołądka człowieka wraz z mięsem świnie, uwalnia się z torebki i szybko rośnie. Po dwóch dniach jest zdolny do rozmnazania się. Dla zwierząt włośnica nie jest niebezpieczna, natomiast dla człowieka zara-

żenie się włośniami jest bardzo niebezpieczne i w większości wypadków (bez szybkiej pomocy lekarskiej) kończy się śmiercią. Włośnie umiejscowione w mięśniach człowieka, wydalają silnie działające trucizny. Rozpoznanie choroby u świnia następuje dopiero po uboju, przez badanie mięsa pod mikroskopem.

Zapobieganie polega na utrzymaniu chlewa w należytym czystości i prowadzeniu energicznej walki ze szczurami, od których świnie najczęściej zarażają się włośniami. Padłe szczury najlepiej jest palić. Nie

wolno ich nigdzie wyrzucać, nawet na śmietnik, gdyż często zjadane są przez stare makiory.

Dbając o własne zdrowie należy dokładnie stosować się do przepisów weterynaryjnych i jeść mięso tylko badane przez służbę weterynarną. Panując gdzie niegdzie przekonanie, że przy spożywaniu podejrzanej mięsa należy pić wódkę aby nie zaszkodziło, nie znajduje potwierdzenia w częstych przypadkach szpitalnych u chorych na włośnicię.

H. MĄCZKA

ZUZKA

KELOVÁ POLIEVKOVÁ S PÁRKOM

Rozpočet: 200 g očisteného kelu, 1½ litr. vody, sol, 100 g zemiakov, 1 strúčik cesnaku, 30 g cibule, 30 g masti, 30 g hladkej mýky, 1 lyžička červenej papriky, 1 párik.

Očistený a umytý kel pokrájame na rezance, zalejeme horúcou vodou, osolime a varíme. Pridáme očistené, na kocky pokrájané zemiaky, nadrobno posekaný cesnak a cibulu. Z masti a mýky upravíme ružovú záprážku, primiešame papriku a pridáme ku kelu. Pred dovarením pridáme do polievky pokrájaný párok.

DUSENÁ PLNENÁ KAPUSTA SO SMOTANOU

Rozpočet: kapustné listy, 400 g bravčového mäsa, 30 g masti, 30 g cibule, 80 g ryže, sol, mleté čierne koreniny, 1 vajce, 40 g masti, 60 g cibule, 1 lyžica červenej papriky, 1/4 litr. kyslej smotany, 30 g hladkej mýky.

Kapustné listy sparíme vo vriacej vode. Umyté bravčové mäso pokrájame a zomelieme. Na 30 g masti spenime 30 g posekané cibule, pridáme umyť ryžu, sol, zalejeme vodou a udušime do polomäkkia. Vychladnutú ryžu pridáme k pomletému mäsu, okoreníme mletý čierne koreniny, osolime, pridáme vajce a všetko spolu zmiešame. Sparené kapustné listy naplníme pripravenou plnkou a zakrútime. Na masti

spenime posekanú cibulu, pridáme papriku, naplnené listy, osolime a prikrýte pomaly dusíme. Občas podlievame horúcou vodou. Udušenú plnenú kapustu zalejeme kyslou smotanou, v ktorej sme rozmieli mýku a necháme zovrieť.

ZEMIAKOVÉ LOKŠE

Rozpočet: 800 g zemiakov, 150 g krupicovej mýky, 60 g masti, 60 g makú, 60 g práškového cukru, voda, sol.

Umyté uvarené zemiaky olúpeme, preťažíme pridáme mýku, sol a vypracujeme cesto. Rozdelíme ho na kúsky, ktoré na pomúčenej doske rozvalkáme do kruhu na hrubú stebľu a pečieme na horúcej čistej plati. Upečené lokše pomastíme rozpustenou mastou, posypeme zomletým makom a cukrom a stočíme. Pokrm podávame vo for-

Namiesto maku môžeme lokše posypať zomletými orechami alebo potriet slivkovým lekvárom.

ZAPEKANÉ VAJCIA SO ZEMIAKMI

Rozpočet: 400 g zemiakov, 20 g masla, 1 dl mlieka, 100 g šunky, údeného mäsa alebo údeného bôčiku, 4 vajcia, sol, zelený petržlen.

Očistené, uvarené zemiaky pretrijeme, pridáme maslo, vriace mlieko a vypracujeme na hladkú kašu. Dáme ju do vymastenej nákybovej formy tak, aby stred zadal volný. Do prostredku dáme posekanú údeninu, z bielkov usláhaný tuhý sneh, do ktorého sme zamiešali žltky, posypeme posekaným zeleným petržlenom a zapečieme. Pokrm podávame vo for-

PSYCHO-ZÁBAVA

JMÉNO VĚSTÍ

LUDMILA — jméno stále vzácnější. Počází ze zemědělské nebo dělnické rodiny s více dětmi. Většinou tmavá blondýna nebo hnědovlasá se snědou pletí, vysoké postavy; náchylná k tlouštutní. Oči mírně tmavěmodré, šedé, někdy černé; milý, kultatý, přívětivý a hezký obličej. Vždy malá, klidná, věcná, přesná, výborná hospodyně a domácníčka. Vše řeší s rozvahou a úsměvem. Důležitá. Ve školce se dobré učí. Všeobecně oblíbená pro svědomitost, pracovitost, mimořádnou pohotovost, důvětipost a ochotu. Protože je nejstarší, vychovává mladší sourozence. I jako samostatná žena pečeje o dospělé a osamělé bratry. Obětuje se pro rodinu, což nebývá správně oceňováno. Má pro sebe vždy málo času, ale její krásu a půvab tím některak netrpí. Nějčastěji pracuje jako tvárníci dělnice, prodačka, ale i úřednice nebo učitelka. Nachází zálibu v každém zaměstnání. Oblíbená v nadřízených i spolupracovníků. Má ráda kolem sebe lidi, srdečně vítá každou návštěvu, je společenská, udržuje rodinné tradiční styky. Provádí se šťastně; její manžel je člověkem vážným, svědomitým, pracovitým, poctivým, dobrým a upřímným, bývá však nervózní a může onemocnět na raka. Casto mírá nehody v zaměstnání a to viny spolupracovníků; Ludmila má v souvislosti s tím stále starosti. V Ludmilině rodině panuje dobrá nálada, pochoda a dobrobyt. V domácnosti se všechno leskní. Ludmila však nikdy nebude bohatá. Je dobrou sousedkou a ve svém bydlišti má plno přátel. Trávíva ji srdeční vada a nemoci jater. Její nejšťastnější dny jsou 17. a 24. Nejšťastnější je mezi 35. a 42. rokem života. Nejoblíbenější květinou je pivonka. Umírá náhle v plné síle a až do konce života je usměvavá.

TADMIR

Snár

VERITE SNOM? NIE? ANI MY NEVERIME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADA ZA PREDSDOK NAŠICH BABIECK. OSTATNE, VED JE TO IBÁ ZÁBAVA. TAK TEDA, KED SA VÁM SNIVAJU:

KVETY — znamená to veľmi veľa, podľa toho ako sa vám kvety snivali. Keď ste vo sre videli mnoho kvetov, môžete očakávať zanedlho sňatok v rodine alebo iba zásnuby ale obom týmto udalostiam sa potešite. Trhat kvety vo sre nie je dobré, môže to totiž znamená, že si skazite štastie, ale keď ste vo sre dostali kvety do daru od partnera, priateľov, ale aj od osoby, ktorú vo sre nepoznáte — malo by to znamenať, že vás v najbližšom čase čaká verné priateľstvo. Keď máte priateľku alebo priateľa, môžete sa na ich priateľstvo plne spoľahnúť. Podľa toho, čo sa vám snivalo, nemali by ste sa sklamat. Ale to ešte nie je všetko, čo sa vám môže s kvetmi snívať. Môže to byť napríklad sen o tom, že pestujete kvety — podľa starých snárov to znamená, že môžete očakávať väčší finančný prijem alebo aj pocit, vyznamenanie či výrava uznania v práci. Môžete však vo sre viazať kvety do kytic, malo by to znamená, že vás zanedlho očakáva veľká radosť v rodine. Zasa keď ste vo sre videli zvädnuté kvety, a to jeden alebo viac, v kvetináči, na hriadele alebo celú zvädnutú kyticu — vraj to znamená nemoc v rodine, ktorá však nebude väčšina. Predsa však mali by ste si dať pozor.

ZIVOT

CZASOPISMO

SPOŁECZNO

KULTURALNE

Ukazuje się
do 15 każdego
miesiąca

NEVIETE SI PORADIŤ S RÔZNYMI ĽAŽKOSTAMI A ZÁLEŽITOSTAMI, KTORÉ VĀS ROZČULUJÚ? NAPISTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ZIVOT, 00372 WARŞAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VĀM A PORADÍME NA STRÁNKACH CASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redaguje:
ADAM CHALUPEK — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz.,
oraz społeczne kolegium redacyjne w składzie: Augustin Andrašák (Jabłonka),
František Bednárik (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzyca Górska), Augustin Bryja (Lipowa Wyżna), Alojz Gajos (Krempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronisław Knapčík (Mikolów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Lipica Wielka), František Kurnát (Nowa Biala), Waclaw Luščinský (Zelów), Lídia Mšálová (Zubrzyca Górska), Lídia Mundilová (Kucov), Ignác Nižník (Myślenice), František Paciga (Krempachy), Alžbeta Stojovská (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Ružena Urbánová (Gęsiniec), Valerie Wojnarowska (Warszawa), Andrej Vaksmaný (Tribs), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska; tłumaczenia na jęz. słowacki — Alžbeta Stojovská; weryfikacja stylistyczna i korekta jęz. słowackiego — Ján Spernoga; red. techn. — Magdalena Polakowska; red. graf. — Krystyna Iwanicka.

Nadesłany rękopis, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

ADRES ZG TKCiS: 31-624 Kraków, ul. Szpitalna 38, tel. 212-92.

Prenumerate na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego i cały rok następny, do 10 marca na II kwartał i II półrocze roku bieżącego, do 10 września na IV kwartał roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartałnie 3 zł, półroczne 6 zł, roczne 12 zł. Jednostki gospodarki uspójecznionej, instytucje, organizacje i wszelkiego rodzaju zakłady pracy zamawiają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” w miejscowościach zaś, w których nie ma Oddziałów RSW — w urzędach pocztowych i u doręczycieli. Prenumerate ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę jest droższa od prenumeraty krajowej o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla zleceniodawców instytucji i zakładów pracy.

Oddano do sklepu 12.12.1979 r. Numer podpisano do druku 28.I.1980 r.

Druk: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 297. Nr indeksu 1153-201045. O-62.

K zajímavému článku o pěveckých sborech ve vlasti po zásluze nutno dodat alespoň zmínu o pěveckém sboru našich zelovských krajanů, který již dlouhá léta a úspěšně v Zelově působí ku potěšení členů i krajanské obce. Inu, co Čech, to muzikant!

ČESKOSLOVENSKÉ PĚVECKÉ SBORY

A nejsou to jen sbory z Prahy, ale i z mnoha dalších měst republiky. Vzpomeňme zde alespoň na některé: na Pěvecké sdružení moravských učiteltů, Akademické pěvecké sdružení Moravan, Ještěd Liberec, Pardubický vysokoškolský sbor, Pěvecký sbor Křížkovský Opava...

Jejich přičiněním je hudební život v Čechách a na Moravě obohatcován o temné dva tisíce dvě stě sborových koncertů ročně. Jíž toto číslo samo o sobě vzbuzuje úctu a může se stát i jedním z dokladů o uspěšných československých společnosti na poli kultury. Uvážme jen, kolik se za uvedeným údajem skrývá nadění i obětavé nezistné práce členů pěveckých sborů i kolik radosti a vděnosti posluchačů!

**OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ DR-
RANA** (21.3.—20.4.) — celý mesiac je prizná-
vú, iba finančné nároky nebudú trvalé. Mladí
môžu očakávať uspech v láske a priateľstve,
ale aj príjemné zážitky vôbec.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ BYKA
(21.4.—20.5.) — mnohí ľudia sa budú tešiť
zlepšeniu zdravia. Tento mesiac bude vhod-
ný aj na cestovanie a výjednavanie, ale po-
zor — vyúsťuje sa možnosť úrazu.

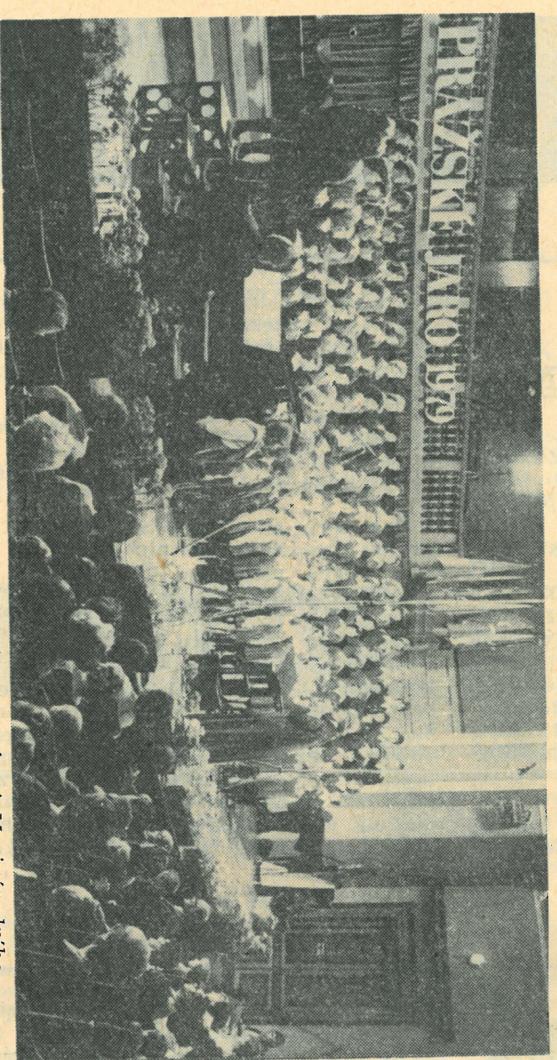
**OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ BLI-
ZENCOV** (21.5.—21.6.) tento mesiac bude
priaznivý, čo sa prejaví v práci, láske a v
priateľstve. Nie sú vylúčené ani malé príjem-
né prekáženia.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ VAH
(22.6.—22.7.) — máj nebude najpriaznivejší,
niektorí ľudia môžu stíhať s náručkami v ro-

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ ŠKORI
PIONA (24.10.—22.11.) — tento mesiac mnohym ľuďom
vinesie radosť, štásie a úspech. V Ľaske a
manželstve nastanú dobré dni. Radíme, aby
te navštívili starých rodičov.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ STRELCA (23.11.—21.12.) maj bude kritický pre
manželské a ľubostné vzťahy. Radíme, aby ste
však vždy dali veľký pozor na kľeby, neuvoľnené
veči môžu mať veľmi neprijemné následky.

OSOBY NARODENÉ V ZNAMENÍ KOZOROZCA (22.12.—20.1.) — v rodine a medzi
príbuznými možno ratisť so verušením najmä

Dětský pěvecký soubor Šebek na koncertě hudebního festivalu Pražské jaro 1979

Do šedesátých let devatenáctého století vstupoval lid v českých zemích, které tehdy byly součástí Rakouska-Uherska, s velkými nadějemi. Vnitřní i zahraniční politické ořešky, které mocnářství postihly, umožnily rozvoj společenského života a tím vznik nejrůznějších organizací a spolků. Z nich na prvním místě byly pěvecké.

projevují zájem pořadatelé všech mezinárodních hudebních festivalů, kdy jejich výkonu na gromofonové číruji nejrůznější světová hudební telství.

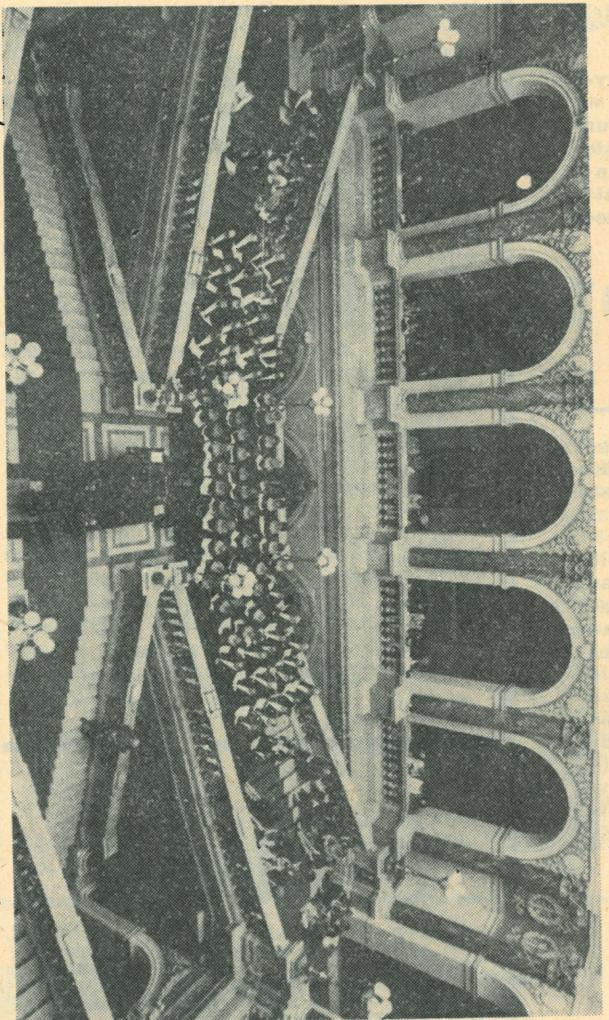
Vedle profesionálních sborových výjí však svou činnost prováděně hodně množství amatérských pěveckých borů. Jen v českých zemích je jich desítky, a k tomu pristupují další desítky dětských. Velmi často dosahují pro úrovně, porádají zahraniční umělce a zúčastňují se soutěží i přehléd a festivalů, odkud si mnohokrát privátně a nejhestinější uznání.

zachovat zanícené amatérské srdečce. Uchovat velkých nahráv- si to, co charakterizuje amatérská téma, jejich zaměření, soudržnost, čitost i smysl pro krásu. A snazím se o přenesení těchto lesky po- rysů do vlastní umělecké práce...”

Lidský hlas je projevem života. Slovo umocněné ušlechtilým zněním projevem je výrazem krásy. Clevedomě pěstovaný, říze- kých sou- vý, ušlechtilý společný zpěv skupiny lidí je součástí kulturního života vyspělé společnosti. V souboru fisionální je výsledkem kolektivního myšlení, písacího na posluchače svými specifickými prostředky. Pro toto všechno má sborový zpěv moc, kterému lídových žejí první

Digitized by srujanika@gmail.com

Humor s paklícem v ruce

Pěvecký sbor Československého rozhlasu na koncertě v Národním muzeu v Praze
(Foto ČTK)

Ceský sborový zpěv měl své závažné místo v kulturním životě společnosti i po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 a zejména v letech druhé světové války. Osvobození Československa Sovětskou armádou v květnu 1945 a budování národního spojenství přineslo pěveckým sbormům mnoho nových podnětů. Vedle tradičních pěveckých sbortů, které mají vlastní bohatou historii, vzniklo mnoho nových, a všechny nacházely porozumění, ohlas i podporu veřejnosti a získávaly široké možnosti pro své uplatnění.

Dnes působi v Československu řada profesionálních pěveckých sborů, jejichž umělecká úroveň je dobré známa i v zahraničí: Český pěvecký sbor, Pražský filharmonický sbor, Pěvecký sbor Československého rozhlasu, Pražský madrigalisté... O jejich vystoupení

Hviezdy o tom, čo vás čaká v máji